Nº. 4. Donderdag 6 April 1905. 5de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

Orgaan der Vereeniging

OOST EN WEST.

Abonnementsprijs per jaar.

Bij aan huis of franco per post binnenland *bij vooruitbetaling* . f 1.50
Voor Oost-Indië en het Buitenl. » 2.50
Afzonderlijke nummers. . . . » 0.05

Prijs der advertentiën.

Per regel . . . . f 0.10
Bij plaatsing van 300 regels . - 0.09
» » » 1000 » . - 0.08
» » » 3000 » . - 0.07

Mededeelingen of **Ingezonden Stukken** moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan den *Voorzitter*, G. E. V. L. VAN ZUYLEN, **7a Heerengracht** of aan den *Secretaris*, H. L. VORSTENBOS, **42 Witte de Withstraat,** beiden Den Haag.

Voor de **Administratie,** ook wat betreft **Abonnement** en **Verandering van woonplaats,** wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, **212 Riouwstraat.** voor **Advertentiën** tot de Uitgevers-Maatschappij „HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG" ***Haagpoort 4,*** beiden Den Haag.

Dit nummer bestaat uit Twee Bladen.

Het hoofddoel der Vereeniging is:
Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland hier en ginds.

Het lidmaatschap bedraagt f 1.50 tot f 5.— 's jaars, (voor Indië en het buitenland minstens f 2.50).

Zij die f 5 of meer contribueeren of een gift in éëns schenken van f 100, zijn donateur(trice).

Aan alle donateurs en leden wordt kosteloos en franco het Weekblad toegezonden. Een Inteekenbiljet voor het lidmaatschap vindt men op de 2de pag. van het Bijblad.

Inhoud van dit nummer.

Mededeelingen.

I. Van de afdeeling Amsterdam.

Buitengewone Algemeene Vergadering

op **Vrijdag 14 April** 1905, des avonds ten **8 ure** in 't »American Hôtel« ingang Marnixstraat.

Lezing over **Japan** (met lichtbeelden) door Jonkv. A. von Schmidt auf Altenstadt, die ons hare persoonlijke ervaringen zal mededeelen

Leden met *huisgenooten* hebben *vrij entrée.*
Niet leden 25 cent *entrée.*

Voor *introductie* wende men zich schriftelijk tot den Secretaris, *P. L. van Genderen*, Van Breestraat 120.

II. Indisch Genootschap.

Dinsdag 11 April 1905 's avonds ten 8 ure, in het locaal *van Galenstraat nº. 14.*

Voordracht van den heer Mr. TH. H. DE MEESTER.

ONDERWERP:

Koloniale Leeningen.

Voor introductiekaarten zich aan te melden bij den Secretaris den heer I. BOUDEWIJNSE, *Balistraat nº.* 66.

III. Tentoonstelling te Zutphen.

Met medewerking van **Boeatan** zal gedurende de Paaschvacantie, door de afdeeling **Zutphen e. o.**, eene **Tentoonstelling** worden gehouden van:

Indische Huisvlijt en Kunstnijverheid,

waarbij voor de bezoekers gelegenheid zal zijn tot **aankoop en bestelling.**

Opening op Zaterdag 22 April om 2 ure n.m.
Sluiting op Dinsdag 25 April 's avonds.

Deze voorloopige kennisgave geschiedt met het oog op reisplannen voor de feestdagen.

IV. Vereeniging »Moederland en Koloniën.«

OPENBARE ALGEMEENE VERGADERING

op Vrijdag 7 April 1905, des avonds te 8 ure, *in het Zuid-Hollandsch Koffiehuis.*

AGENDA: 1º. Voordracht van den heer T. J. BEZEMER, leeraar aan de Hoogere Land-, Tuin- en Boschbouwschool te Wageningen, over:

de Christelijke Zending in Ned.-Indië.

De Voordracht zal worden opgeluisterd door de vertooning van **lichtbeelden.**

Voor introductie gelieve men zich te wenden tot den Secretaris der Vereeniging, den Heer J. L. SWART, Stephensonstraat 23.

V. Afdeeling 's-Gravenhage.

In de op 31 Maart gehouden Jaarvergadering werd het zitting hebbende bestuur in zijn geheel herkozen.

Over de rekening en verantwoording der penningmeesteres bracht de commissie van onderzoek een zeer gunstig rapport uit. Mevrouw *ten Bosch—Bosscher* werd door de vergadering gedechargeerd.

Het opmaken der lijst van candidaten voor 't Hoofdbestuur werd aan 't Afdeelingsbestuur overgelaten.

Tot afgevaardigden op de Jaarlijksche Algemeene Vergadering werden met drie bestuursleden benoemd de heeren I. L. Swart, G. E. V. L. van Zuylen en W. van der Zijl.

Het door den secretaris voorgelezen jaarverslag werd goedgekeurd. De financieele toestand bleek niet ongunstig; het ledental bleef niettegenstaande veel mutatie, nagenoeg hetzelfde; de commissiën werkten met succes, behalve die voor opvoeding en onderwijs. Aanbieding van huisvesting voor studeerenden en kinderen was er genoeg, maar men schijnt in Indië òf het bestaan der commissie nog niet genoeg te kennen, òf de door haar aangeboden hulp niet te waardeeren.

Uit de bespreking bleek, dat werkelijk het ernstige van het streven der commissie in Indië niet voldoende werd begrepen, hetgeen alleen dan zou verbeteren, wanneer de Indische pers de moeite zou willen nemen om hare lezers beter op de hoogte te brengen. Pogingen om dit te verkrijgen zouden worden aangewend en een der aanwezige leden, correspondent van een tweetal bekende Indische bladen, beloofde al dadelijk daartoe zijne medewerking.

Tot eene zeer belangrijke bespreking gaven de Bestuursvoorstellen aanleiding. De instelling van een Dagelijksch Bestuur werd toegejuicht. Het brengen van verandering in de wijze van aftreding en verkiezing der bestuursleden en het verkrijgen van rechtspersoonlijkheid door de afdeeling zou het Bestuur nader in overweging nemen om te goeder tijd ter zake nieuwe voorstellen te doen.

Suriname.

De leden der afdeeling Amsterdam en tal van geïntroduceerden hadden jl. Vrijdag 't voorrecht kennis te maken met de kolonie Suriname, waarin zij werden rondgeleid door den heer A. H. Berkhout uit Wageningen.

Verschillende groote bladen droegen het hunne er toe bij om de vergadering zeer druk bezocht te doen worden.

De mededeeling van den secretaris, dat deze voordracht zeer interessant zou worden, is ten volle bewaarheid. De heer Berkhout liet ons lichtbeelden zien betreffende 't leven te Paramaribo; van suiker, koffie en cacaoplantages; uit de binnenlanden; van de Boschnegers en Indianen; zeer fraaie afbeeldingen van den rijken plantengroei.

De beelden werden op onderhoudende, aangename wijze toegelicht en was er, zelfs voor personen in Suriname bekend, veel nieuws waar te nemen.

Aangezien reeds door verschillende afdeelingen onzer vereeniging verslagen werden uitgebracht in dit blad over vorige dergelijke lezingen van den heer Berkhout, is 't onnoodig hierop verder in te gaan.

Wel wil ik nog even vermelden, dat de heer Berkhout door eene graphische voorstelling aantoonde, dat Suriname in de laatste jaren steeds minder financieele offers van 't Moederland eischt. Spreker houdt zich overtuigd, dat Suriname, al moge 't momenteel met ernstige tegenspoeden te kampen hebben, binnen niet zeer langen tijd weder in bloei zal toenemen.

Bij afwezigheid van den voorzitter, Mr. Smeenge, dankt de heer v. d. Heide den spreker voor zijn interessante voordacht en de aanwezigen voor hun trouwe opkomst.

Hij hoopt, dat vele geïntroduceerden als lid der vereeniging zullen toetreden en wijst op de voordeelen verbonden aan dit lidmaatschap.

De firma Ivens en Co. zorgde op uitstekende wijze voor 't projecteeren der lichtbeelden.

P. L. VAN GENDEREN,
Secretaris.

Week-Overzicht.

Uit de Pers. Het Koloniaal Program van Moederland en Koloniën. *Alg Hbl.* van 29 Maart ll. *Nieuwe Crt* van 30 Maart ll. Het reguest van Java's suikerfabrikanten *Nieuwe Crt.* van 28 Maart ll. Het jaarschrift van den heer de Gelder *Nieuwe Crt.* van 30 Maart ll. Curaçao. *Land en Volk.*

Het Koloniaal Program van de Vereeniging „Moederland en Koloniën« maakte in twee onzer groote bladen een onderwerp van bespreking uit. Mochten zoowel *Handelsblad* als *Nieuwe Crt.* over het algemeen hare instemming betuigen met deze beginselverklaring, eerstgenoemd blad acht, en dit is van het *H. B.* best te begrijpen, de noot der programcommissie bij het expansie-artikel — waarin de *Nieuwe* een middel ziet om de anti-imperialisten te verzoenen — niet bijster gelukkig. In ons blad werd reeds instemming met bedoelde noot betuigd, maar we willen onze lezers toch niet de meening van andersdenkenden onthouden. Wij geven dus hier wêer, wat in het amsterdamsche blad dienaangaande te vinden is:

»Neen, zeggen wij, bij de aldus aangegeven gedragslijn doen wij onze plicht niet tegenover de inlandsche bevolking. Vreedzame uitbreiding is »geoorloofd,« — dat beteekent: gij kunt het doen, maar gij kunt het laten ook. Doch, waar de bevolking, zooals in een goed deel der Bataklanden, of enkele jaren geleden in Gianjar (Bali) enz. met aandrang vraagt om onder ons bestuur te komen, omdat zij de anarchie moede is en van ons optreden rust en vrede verwacht, — daar is het eenvoudig onze *plicht* aan dien aandrang gevolg te geven; hebben wij, als de door alle beschaafde staten erkende opperheer van Insulinde, het *recht* niet, te weigeren. De „belangen van het reeds beheerd gebied" zijn daarbij niet overwegend.

En, indien zelfs de vreedzame uitbreiding van onze bestuursmacht zóó lauw wordt aanbevolen, zal van „geweldadige" uitbreiding wel in 't geheel geen sprake meer kunnen zijn. Toch is die vaak stellig noodig: of moet het Nederlandsche gezag maar steeds berusten in de daden van „onafhankelijke" buren, gelijk, langs de Oostgrens van West-Sumatra, indertijd de V Kota's, nog steeds de Batangharie-districten, — of in die van zich onafhankelijk wanende buren, zooals tegenwoordig Boni? Of zou de commissie van redactie verlangen, dat men, ingeval van nood, het slechts mogelijke stelsel, dat van „tuchtiging" zonder meer, volgde om toch maar aan de uitbreiding der bestuursmacht te ontkomen?

Wij zouden zeggen: trekt nooit het zwaard, wanneer dat niet volstrekt noodzakelijk is; maar is het eenmaal getrokken, rust dan ook niet, voordat aan allen wederstand voor goed een einde is gemaakt, en treft alle maatregelen, die noodig zijn om, zooveel als 't maar kan — o. a. door „uitbreiding van bestuursmacht" — te voorkomen, dat ooit weder de toevlucht tot de wapens moet worden genomen. Atjeh, Lampongs, Palembang, Djambi, Boni, Bandjermasin, Bali enz. zijn dáár om te bewijzen, hoe men de moeilijkheden voor de toekomst vermeerdert door slappe, — hoe men die toekomst beter verzekert door actieve politiek.

Wij hopen dus zeer, dat het program, gelijk het nu luidt, wordt gehandhaafd en niet worde verwaterd!«

Waar Nederland om zoo te zeggen nog moet beginnen aan het behoorlijk bestieren van het vele, dat in de vorige eeuw, onder onzen directen bestuursinvloed gekomen is, kunnen wij het warm aanbevelen van het steeds uitbreiden van den kring van direct bestuur niet best begrijpen. Zooals gewoonlijk, ontbreekt aan het betoog van het *A. H.* ook nu echter de schijn van juistheid niet, doch wanneer men opmerkt, dat volgens de noot der programcommissie, eene gevraagde, vreedzame annexatie, waar ze werkelijk *plicht* is, evenmin zal uitblijven, terwijl de stelling, dat nu »van gewelddadige uitbreiding wel in 't geheel geen sprake meer zal kunnen zijn«, geheel is uit de lucht gegrepen, dan vermindert zeker de bekoring.

Het zwaartepunt van de opmerking der *Nieuwe* ligt in de volgende regels:

»Waar politieke partijen programma's vooropstellen, die op min of meer drukbezochte vergaderingen van kiesvereenigingen worden aangenomen, daar zijn zij ontworpen of voor hun rekening genomen door politieke leiders, wier gezag in menigen stembusstrijd getoetst, een te schatten aantal kiezers en een algemeen erkende mate van invloed vertegenwoordigt. Het gezag van die leiders en van de kiesvereenigingen, welke ze steunen, schraagt dan het programma, waarvan men inderdaad kan aannemen, dat het de meening van een grootere of kleinere, maar althans eenigszins afgeronde groep landgenooten vertegenwoordigt, die voornemens zijn, het door middel van hun stembiljet te verdedigen of door te voeren.

Maar op de op zichzelf lofwaardige poging van »Moederland en Koloniën« is dit niet van toepassing, zoodat haar programma iets onwezenlijks heeft. Het hangt in de lucht. Wij houden een programma in de hand: de keus der stukken behaagt ons. Maar wie zorgt voor de muziek?«

Wie voor de muziek zorgen moet? Direct had o. i. M. en K. dit zelf moeten doen, doch indirect kan de moederlandsche pers, door in koor met ons in te stemmen, maken dat ook bij de verkiezingen, meer de koloniale idee ingang vinde, en, evenals in Frankrijk, een krachtige koloniale groep in het leven kunne geroepen worden, ter voorbereiding van vruchtbaren arbeid.

Het request van Java's suikerfabrikanten, behelzende het verzoek om een regelmatige behandeling van de klachten betreffende misstanden, in het gevolg van de suikerindustrie hier en daar opgemerkt of dikwerf op vage gronden aangeduid, wordt besproken in een artikel van de *Nieuwe*, waarin zij een nadere bespreking van het vóór en tegen der suiker-industrie op Java in het vooruitzicht stelt.

Over het request zelf laat 't blad zich als volgt uit

FEUILLETON.

De Hechtste Band.

Naar den Engelsch-Indischen roman van ALICE PERRIN,
door N. v. Z.

Hoofdstuk XVIII.

Dien avond was Selma onder den maaltijd zoo vroolijk, als hare bezorgde tante het maar wenschen kon. Zij babbelde en lachte zóó, dat er weer kleur op hare magere wangen kwam en hare oogen als van ouds begonnen te schitteren. Zij had met Bob en de Everards heel wat nieuws uit Engeland te bepraten, o. a het huwelijk van Lady Jardine met den predikant, dat juist plaats gehad had.

»Die goede tante Carrie dreigde haar verloving te zullen verbreken, als ik niet terug wilde komen en mij op Farm-Park vestigen,« zeide Bob, »zij denkt, dat de wereld vergaan zal, als het landgoed een poosje leeg staat.«

»Verbeeld je, hoe is 't mogelijk, om hier in dezen uithoek te willen blijven,« riep Majoor Barton begeerig uit, »als men in Engeland kan jagen en visschen naar hartelust.« Hij was iemand, die alleen in Indië bleef, omdat hem de middelen ontbraken ergens in Europa zijn jachtlust bot te vieren.

»Wel, waarom niet«, meende mevrouw Everard, »ik kan mij bijna geen verrukkelijker plekje op aarde voorstellen, dan in de nabuurschap van een oude, indische rivier-bedding in het koele jaargetijde, wanneer de eenden zich daar genesteld hebben, na hun lange reis over het Himalaya-gebergte. Ik vind het heerlijk, op een olifant gezeten, toe te zien, hoe gij mannen door de moerassen en plassen gaat jagen en dan de eenden bij duizenden te hooren opvliegen, met hun gesnater in verschillende toonen boven mijn hoofd, om, als ze aangeschoten zijn, met een zwaren plons in het water te vallen. En het gezellige gekakel der ganzen, als de schemering aanbreekt, — iets van dien aard in Engeland kan niet genoeglijker zijn.«

„Dat ben ik met u eens,« riep »kleine West«, »en U doet mij al naar den dag van morgen verlangen, mevrouw Everard. Hoe zou het mogelijk zijn de kerstweek prettiger door te brengen, dan hier op dit indisch jachtgebied! — »En,« terwijl hij zich goed bediende van den schotel, die rondging, »kan men heerlijker eten voor een kerstmaaltijd verlangen! Duivels! de snippen zijn hier bijna zoo groot als kippen.

»Batapoer is een paradijs voor de jacht op klein wild,« zeide kolonel Everard, »en gelukkig ligt 't juist ver genoeg van den spoorweg af, dat Thomas Atkins die alle vogels verjaagt, er niet licht komt. Dit jaar schijnen wij hier het rijk alléén te hebben. — Mag Selma morgen ook met ons meegaan?« vroeg hij aan zijn vrouw.

»Ik denk niet, dat het haar kwaad zal doen; zij ziet er, veel beter uit, nu zij goed uitgerust is. Zij kan bij mij op den olifant komen en dan zullen wij eens zien, hoe zij zich houdt."

Den volgende morgen, klom Selma dus op den rug van den olifant, voor 't eerst weer na hare kinderjaren, toen zij dat in den *Zoo* (dierentuin) te Londen ook gedaan had, en zat naast mevrouw Everard in de *howdah* (tent-zetel) Zij gingen langs de oevers van een breede, lage rivier, die in de schaduw lag van hoogopgeschoten waterriet, zij konden in de verte de jagers zien loopen en nu en dan hunne geweerschoten hooren, gevolgd door een opstijgende wolk van vogels, die naar een verder afgelegen poel vluchtten, waar zij echter opnieuw vervolgd zouden worden. Toen het tijd was om het middagmaal te gebruiken, verzamelden allen zich onder een groep palmen.

Daarna begon de jacht weer, de mannen waadden door de zachte, moerassige landstreek en de lucht scheen vol vogels, die hoog bij de wolken vlogen, langs den bodem scheerden, afzonderlijk of bij kleine troepjes en in talrijke vluchten, dichtbij en in de verte zich bewogen, en hun angstig geroep in groote verscheidenheid van toon over het water deden weerklinken.

Eindelijk waarschuwden de schuine stralen der dalende zon, dat het tijd werd om het schieten te staken, en bestegen de heeren, na hunne geweren aan de inlandsche oppassers gegeven te hebben, hunne olifanten. Zij waren bemodderd, nat en vermoeid, maar opgewekt en voldaan over hun dag. Mevrouw Everard gaf er den voorkeur aan om, voor een verandering, op een gezadelden olifant den terugtocht te aanvaarden en Bob Jardine kwam in haar plaats bij Selma in de *howdah.* Hij ging schuin zitten, om gemakkelijker met zijn gezellin te kunnen praten en schoof zijn zonnehoed achterover, zoodat zijn gebruind voorhoofd en een deel van zijn roode haar er uit kwam. Hij was een bizonder aantrekkelijk exemplaar van een welopgevoeden, gezonden, Britschen soldaat met zijn verbrande huid, zijn kastanjebruine oogen, zijn grove trekken en rossen knevel; Selma keek met welgevallen naar dat manlijk, openhartig gelaat. Niet zonder wroeging was zij er zich van bewust, dat zij thans gelukkiger was dan zij zich sinds weken gevoeld had, doch zij maakte zichzelf wijs, dat dit slechts het gevolg was van haar tijdelijk bevrijd zijn uit de moeilijkheden en scheeve verhoudingen, waarin zij te Pragpoer geraakt was, dat het kwam, omdat zij het een verlichting vond nu niets met de Inlanders te maken te hebben, behalve met de enkele bedienden om haar heen; nu nooit een pelgrim of heiligen man te zien en daardoor ook in staat te zijn de Christians, de Jahans en de afschuwelijke ellende der Indo's uit hare gedachten te bannen.

Zij reden door de koeler wordende avondlucht, terwijl de ondergaande zon het vlakke landschap mijlenver met purperen gloed kleurde, en zij spraken over de pastorie, over Farm-Park, over den predikant en Lady Jardine (nu mevrouw Neale) over de paarden en de honden, over Bob's regiment en over zijn jachtgenot. Hij wees haar de verschillende soorten van vogels, die zij onderweg zagen, en noemde hunne namen.

De tien dagen kampleven gingen voor Selma zeer snel en genoegelijk voorbij. Zij hield veel van zulk een urenlang verblijf in de open lucht, van de maaltijden op het veld, de ritjes op den olifant en de vroolijke avondbijeenkomsten, als »kleine West« muziek maakte op zijn *banjo*, als er kaart gespeeld werd en allerlei verhalen de rondte deden — en met een pijnlijke gewaarwording bedacht zij, dat nu de laatste dag aanbrak, dien zij in het kamp zou doorbrengen. Kolonel Everard moest zijn inspectiereis voortzetten en ofschoon hij en mevrouw Everard hun nichtje graag hadden meegenomen, Selma weigerde, omdat zij voelde, dat haar plaats aan Paul's zijde moest zijn, in de drukte der feestelijkheden. Zij begreep echter, dat zoodra deze achter den rug waren, er beslist zou moeten worden, betreffende hunne toekomstplannen en daar zag zij erg tegen op. Het zou haar zoo moeilijk vallen, om zich groot te houden, als Paul weer zijn verlangen te kennen zou geven, om haar uit de onaangenaamheden van Pragpoer te verwijderen, en toch besefte zij maar al te goed, dat zij zulk een zelfopoffering niet van hem aan mocht nemen, welke een diepe vernedering 't voor zijn trots zou zijn om naar een ander gewest te gaan, en hoe 't de doodslag zou wezen voor al zijn illusies, zoo hij Indië voor goed moest verlaten. Buitendien — zij durfde het zichzelf haast niet te bekennen — waar zij ook heen gingen, zou zij ooit geheel haar weerzin kunnen onderdrukken over het feit, dat Paul, — niet alleen naar lichaam, maar ook naar ziel — Indië toebehoorde?

Dezen laatsten morgen trachtte zij zooveel mogelijk de gedachte aan de toekomst uit haar geest te bannen, terwijl de olifanten in een lange rij één voor één door de nauwe dorpstraat schreden, waar de inboorlingen op de platte daken hunner woningen, die nauwelijks hooger waren dan de *howdah's*, hen in menigte nakeken en in schrille tonen tegen elkander opmerkingen maakten over de in hunne oogen dwaze vreemdelingen. De jagers waren in een bizonder opgewekte stemming, bezield met

»Wij begroeten dezen stap, door Java's suikerfabrikanten gedaan, ook met groote ingenomenheid, overtuigd als wij zijn, dat hij door alle partijen zal worden toegejuicht: door de voorstanders, omdat zij de verspreiders van praatjes en verhalen over bestaande of vermeende misbruiken kunnen verwijzen naar de klachten van de bestuursambtenaren en naar de wijze, waarop daaraan is tegemoetgekomen; door de tegenstanders, omdat thans het volle licht kan vallen op de misstanden, die zij in dezen tak van landbouw-industrie meenen te kunnen aanwijzen; door hen, die verbetering wenschen, omdat alleen van volle bekendheid met de gebreken, van loyale samenwerking en openlijke bespreking van grieven, verandering ten goede te wachten is.«

De heer de Gelder heeft zich weer eens laten hooren in eene brochure, welke *Onze West* aanleiding gaf tot de leuke onderstelling, dat men hier met een jaarlijksch periodiek, onder redactie dan van den heer d. G. te maken heeft, terwijl het blad den arbeid van den, ten opzichte van Suriname bij uitstek en alleen deskundigen schrijver noemt als dien van »iemand, die niet geheel toerekenbaar is, een knorrigen ouden heer, bij wien de lust tot critiek in een manie ontaard is.«

Ook de *Nieuwe* toont aan, dat er in de brochure veel is, wat doet twijfelen »aan de objectiviteit des aanvallers en daardoor aan de juistheid zijner bestrijding.«

Toch acht het blad eenige opmerkingen van den auteur niet onbelangrijk. Het schrijft dan:

»Maar met dit al, zijn sommige opmerkingen des auteurs niet onbelangrijk. Zoo zouden wij gaarne opgelost zien de tegenstrijdigheid tusschen de verklaring van prof. Van Loon: dat het Lawa-gebied zich gemakkelijker laat binnendringen dan elke andere streek, die voor exploratie in aanmerking zou kunnen komen« en de opmerkingen, welke de hoogleeraar maakt omtrent de moeilijkheden, zelf op den tocht naar dat terrein ondervonden. Zóó zouden wij gaarne zekerheid hebben, of er grond van juistheid is in hetgeen de heer De Gelder zegt, (blz. 65, enz.): dat prof. Van Loon allerlei zéér belangrijke posten op zijn begrooting heeft vergeten.«

De tegenstrijdigheid ontgaat ons. Wij meenen uit de opmerking van prof. Van Loon, op pag. 61 van zijn rapport, slechts te mogen afleiden, dat zijns inziens de bezwaren aan de exploratie van eenige andere, daartoe in aanmerking komende streek nog grooter zouden zijn, dan met betrekking op het Lawa-gebied, waarheen dan toch een, zij het ook moeilijk, bruikbare waterweg voert.

Doch wat de, door den heer van Loon gemaakte begrooting van kosten aangaat, schijnt het werkelijk, dat hij zich te dien opzichte heeft vergist. Der *Nieuwe* zal het evenwel ook niet zijn ontgaan, dat in de kolonie reeds besloten werd tot een minder kostbare wijze van exploratie, waarbij het zoeken naar goud op den voorgrond werd gesteld. *Onze West* herinnerde er overigens aan, dat de apodictische opmerkingen van den heer de Gelder berusten op het door dezen beweerd »grondig en volledig onderzoek« van het 3 millioen hectaren beslaand concessieterrein der Mij. Suriname, welke daaraan hoogstens 4 ton kan hebben ten koste gelegd, terwijl hij thans berekent, dat, wat 't Lawa-gebied betreft, het toegestane millioen slechts voldoende zou wezen om een oppervlakte van 560 hectaren te onderzoeken.

In *Land en Volk* vonden wij het volgende berichtje betreffende Curaçao:

»Volgens particuliere berichten uit Curaçao, zouden sommige postbeambten verdacht worden zich schuldig te maken aan het uitleveren, aan den handelsagent van Venezuela, van de voor Venezolaansche uitgewekenen op het eiland bestemde correspondenties. Deze uitgewekenen worden door Castro blijkbaar van revolutionaire bedoelingen verdacht. Men deelt ons tevens mede, dat overzeesche bladen deze beschuldiging aan het adres van Nederlandsche ambtenaren openlijk uitspreken.

Wij deelen het een en ander onder voorbehoud mede, doch meenen, dat de regeering goed zal doen, door het instellen van een gestreng onderzoek.«

Landbouwtoestanden in Achter-Indië, beschouwd in verband met Midden-Java.

II.

(Vervolg en slot.)

Het zou echter niet aangaan, zeide de heer H. v. d. H. om die vermindering van 't getal aandeelhebbers in den communalen sawah-grond plotseling in te voeren; dat zou geleidelijk moeten geschieden, b. v. door het uitsterven der rechthebbenden.

Nog iets anders is er, wat de welvaart van den landbouwer ernstig in den weg staat: het quasi vrij-gekozen desahoofd, eigenlijk een instrument in handen van het gezag, dat met zijn nasleep van trawanten door velerlei ongerechtigheden en 't vorderen van desadiensten voor eigen profijt eene soort vampir is voor den desaman. En 't getal van die, op kosten van ongelijk, welvarend levende hoofden en trawanten bedraagt over geheel Java minstens 300.000. Afschaffing van de desa-diensten, bezoldiging der desahoofden, vermindering van hun getal door twee desa's saam te voegen en vervanging van hun stoet volgelingen door een paar verantwoordelijke meebestuurders zijn de geneesmiddelen. Voor beter gehalte der desahoofden moet worden gezorgd, aanstelling door de Regeering zou een terugtred zijn in de aangenomen beginselen van eigen bestuur, maar ook met behoud der verkiezing door de desalieden, is verbetering niet moeilijk.

Woeker! Zeker een afschrikwekkend woord en 't is plicht voor de Regeering om den arbeider aan een zoo goedkoop mogelijk crediet te helpen, maar men moet hier den hadji niet kwalijk nemen, dat hij onder de gegeven omstandigheden zijn geld uitleent tegen hooge rente, dat doen velen met hem. 't Is een verkeerd begrip om bij 't bespreken van het genus-hadji het eerst te denken aan den godsdienstigen drijver of dweeper. De meeste van die menschen, die nu hadji zijn, werden 't niet uit godsdienstig verlangen, maar omdat zij met hun opgespaard geld willen trachten kapitalist te worden en daarvoor moeten zijn buiten het desa-verband. De Regeering verschaffe aan dezen zich naar boven werkenden Javaanschen middelstand het middel om onafhankelijk te worden van 't desa-verband, zonder de groote reis naar Mekka te doen, en men zal zien, dat de meesten tijd en geld besparen.

Voor spreker is 't toenemend getal hadji's een bewijs van vooruitgang, in dien zin, dat de economische geest zich meer en meer in den inlander wortelt.

Sprekende van het aanbrengen van verbeteringen in den toestand van landbouwers en desa-bewoners, werd op de moeielijkheid gewezen om ook in de Vorstenlanden, economische maatregelen van zoo ingrijpenden aard — van vrij wat meer beteekenis dan de decentralisatie, waaraan men bezig is — in te voeren.

Er zijn er, zei de inleider, die om deze en andere redenen, die gansche Vorstenregeering in Midden-Java zouden willen doen ophouden en er twee Residentiën onder ons rechtstreeksch bestuur van maken, maar die weg werd door hem ontraden. Men kan in Siam zien, hoe een Oostersch Vorst, mits door studie en goede voorlichting innig overtuigd van het groote nut van het nemen van goede sociaal-economische maatregelen, met lust en kracht den vooruitstrevenden weg weet te volgen.

Na Siam werden Birma en Cochin-China behandeld, die uit een economisch oogpunt in even gunstige omstandigheden verkeeren. De hoofdcultuur is ook dáár rijst. In Siam en Birma rekent men op $1\frac{1}{4}$ inwoner één bouw rijstveld, in Cochin-China op $1\frac{3}{4}$ inwoner. De handelsomzet is in Siam f 25 per hoofd, in Birma f 20 en in Cochin-China f 18. De dagloonen loopen van f 0.50 tot f 0.35. Hoe anders is het in Tonkin, dat toch onder hetzelfde regime verkeert als Cochin-China en door dezelfde soort menschen wordt bewoond; zelfs zijn die van Tonkin meer ontwikkeld, maar de rijstvelden zijn er voor iederen landbouwer kleiner, en hoewel de cultuur intensiever is, leveren de velden toch minder op dan bij de buren. Ook dáár worden dus de dagloonen der arbeiders gedrukt en bedragen slechts f 0.20.

Eene schets werd nu gegeven van den rijstbouw in Siam en naburige landen, waarbij vooral belangwekkend was de beschrijving der cultuur van drijvende rijst op velden, die soms tot 3 à 4 m. geïnundeerd zijn.

Resumeerende, liet spreker er den nadruk op vallen, dat op Java de verkeermiddelen verreweg beter ontwikkeld zijn, dan in een der door hem bezochte landen, maar er is bouwveld voor de rijstcultuur te weinig en, wat nog voornamer is, het aandeel van den landbouwer (wong tani) in den grond is te klein, en hierdoor ontstaat een zwakke economische toestand. Daarenboven, dit had de spreker trouwens in het midden zijner rede gezegd, kent men er geen *cultuurperintahs*, die den landbouwer tot een onmondig schepsel maken en daarenboven op den landbouw schadelijk moeten werken, al komen ze ook van nog zoo geleerden kant, want ieder stuk grond heeft zijn eigene eischen en wie kent die beter dan de landman, die het van vader tot zoon bebouwt. Onze Javaan is niet onmondiger dan eenig ander Oostersch ras en de bij ons bestaande landbouwperintahs zijn een unicum!

Na een korte pauze, die gelegenheid had gegeven tot onderlinge gedachtenverwisseling, vroeg de Voorzitter: of een der aanwezigen aan den inleider ook nog iets had te vragen of opmerkingen te maken naar aanleiding van het gesprokene? En hoewel er verscheidene cultuurbevoegden waren onder het kleine getal toehoorders, vroeg niemand het woord, hetgeen den indruk maakte, dat tegen de stellingen, die men met aandacht had hooren verkondigen, geen bedenkingen waren in te brengen.

Het was toen de Voorzitter, die, volgens de traditie om 't niet aan eene discussie te doen ontbreken, enkele opmerkingen maakte.

Met belangstelling en verwondering had hij sprekers gunstig oordeel over de hadji's gehoord, die hij tot nu toe nimmer anders had hooren beschrijven, dan als schadelijke elementen, vadsige nietsdoeners, onder den invloed van hun godsdienstig overwicht, den inlander afpersende. Voor het eerst verneemt hij nu, dat ze een nuttige schakel kunnen vormen in de Inlandsche maatschappij der toekomst. Voorstander van een streven naar vrijheid, maar een vijand van bandeloosheid, kan hij het toenemen van het aantal Mekkagangers geen verblijdend feit noemen.

Vergist de inleider zich niet bij het opnoemen van het aantal desahoofden op Java?

Wanneer de onbetaalde desadiensten vervallen, zullen ze door betaald werk moeten worden vervangen, hetgeen belastingbetaling zal ten gevolge hebben. Zullen nu bij het innen dier belastingen niet evenzeer misbruiken kunnen plaats hebben, als bij het vorderen van dessadienst?

Hetgeen de inleider heeft medegedeeld omtrent den minder gunstigen economischen toestand in Tonkin, vergeleken bij Cochin-China, voert van zelf tot het besluit, dat ook dáár even als op Java, het groote bevolkingscijfer in evenredigheid tot de beschikbare velden, de grondoorzaak van den minder gunstigen economischen toestand is.

De inleider antwoordde, dat ook hij in de vermeerdering van 't getal hadji's op zich zelf geen heuchelijk feit zag. Integendeel! Wel echter in het verschijnsel, dat meer en meer op Java zich een gezeten middenstand vormt, die zich op sparen en kapitaliseeren toelegt. Daarom raadde hij der Regeering aan maatregelen te nemen om voor de spaarlustigen den weg tot maatschappelijke onafhankelijkheid te openen, zonder dat ze daartoe hadji behoefden te worden. Natuurlijk mag door de wet verboden woeker niet worden toegelaten, maar overigens moet men aan de Inlandsche bezitters even goed als aan de Europeesche de gelegenheid laten om van hun kapitaal hooge rente te trekken.

Aangezien het aantal desa's op Java bedraagt 30000 en men gerust rekenen kan, dat door elkander, met inbegrip van het hoofd, het zoogenaamd dèsapersoneel 10 menschen is, kwam Spreker tot een totaal van 300000. Werden nu twee dèsa's bij elkaar onder één hoofd gebracht en voor het bestuur nog twee personen, aan dit dèsahoofd toegevoegd, dan zou men een belangrijke bezuiniging krijgen.

Ook bij de inning van belasting in geld kunnen zeker vexatiën en knoeierijen plaats hebben, doch dat is beter te vertrouwen, dan het vorderen van onrechtmatige diensten. Vooral zal dit het geval zijn, wanneer de aan het dèsahoofd toegevoegden, ook medebestuurders zijn.

De laatste opmerking van den voorzitter werd, voor zoover wij ons herinneren, door den inleider niet, of slechts ter loops, besproken en toch was ze zeker de belangrijkste. Ze deed ons denken aan 't bekende fatalisme tegenover de overbevolking, met den eenigen uitweg: emigratie. Maar H. v. d. H. had immers pas aangetoond, hoe eene betere verhouding tusschen den grond en den bebouwer een gezeten landbouwstand zou kunnen in het leven roepen, terwijl de vrijkomende handen beschikbaar werden voor velerlei ander werk, dat op Java nog te doen valt. Hij had er, naar onze meening, bij kunnen voegen, dat zij dadelijk genoeg werk zouden vinden, wanneer werd overgegaan tot het met kracht uitvoeren van de vele hoognoodige irrigatiewerken, die op hunne beurt weder aan de bestaande bouwgronden een beter product zouden verzekeren en het oppervlak van voor bebouwing te benutten grond aanzienlijk zoude vermeerderen; dit toch was enkele dagen te voren zijn thema geweest in de Ned. afdeeling der Indische Maatschappij van Nijverheid en Landbouw.

Na zijne repliek bracht de voorzitter aan den inleider den dank van het Indisch Genootschap over. Waar de heer H. v. d. H. in de laatste weken, zoowel in het Kon. Instituut van Ingenieurs, als in de beide vergaderingen, waarvan wij verslag gaven, zijne door studie en ondervinding verkregen kennis ten beste gaf om aan te toonen, dat men slechts heeft te *willen* en te *doen* om verbetering te brengen in den economischen toestand van het Javaansche volk, meenen wij, ook uit naam der velen, die met hem, in die richting een krachtig en een spoedig handelen den aangewezen weg vinden, dezen pionier dank te moeten zeggen.

Oost-Indische berichten.

De Majoor **H. N. D. Swart**, *c. g. van Lho Seumawé*, is dus benoemd tot civiel en militair gezaghebber over de Zuider en Oosterafdeeling van Borneo, met den titel en de inkomsten van resident, terwijl de resident **de Rooij** is verplaatst naar Timor. Het *Bat. Nbl.* meldt, dat deze persoonsverwisseling een uitvloeisel is van het nieuwe regeeringsbeleid, dat alleen heil ziet in een krachtig en actief optreden, waarbij de vereeniging van het civiel en militair gezag noodzakelijk is. Hiermede is onder de nieuwe regeeringsbeginselen, ook het vonnis uitgesproken over den tot dusver gevolgden weg.

Het *Bat. Nbl.* acht 't echter nog niet uitgemaakt, of een consequente toepassing van het systeem-Kroesen niet tot het doel gevoerd zou hebben.

Boni heeft nog geen beurt gehad en nu verneemt men, dat ook op het eiland **Bali** verwikkelingen aanstaande zijn. Het gaat alweder om dezelfde oorzaak als de drie balische expedities: strandroof. De vorsten van Badoeng blijven weigerachtig de boete van 3000 rijksdaalders te betalen, die de regeering hun had opgelegd wegens het rooven van alles, wat te halen viel, van het schoenertje »Sri Koemala.« Zij zouden zelfs, volgens de *Soer. Ct.* aan de regeering hebben laten weten, dat zij niet willen betalen en als de regeering bij geval het geld wilde leenen, dan kon zij 't krijgen. Daarop werd de kust van Badoeng geblokkeerd, waardoor alle in- en uitvoer belet werd. Dit hielp, daar de vorsten, volgens het vorig blad alweer, reeds naar de geroofde strandgoederen een onderzoek bevolen hadden, welk onderzoek echter tot niets leidde. En nu komen de radja's van Tabanan en Gianjar hun onwillige collega's van Badoeng te hulp. Is dit laatste bericht juist, dan zeide deze stedehouder van Gianjar — want een radja bestaat er niet — de gehoorzaamheid op en is de radja van Tabanan het lesje van 1903 vergeten.

Voor een expeditie, daargelaten of daartoe nu reeds aanleiding bestaat, zijn onze handen nog te veel gebonden. Dit weet men op Bali misschien even goed en dit verklaart wellicht het brutale optreden daar.

Overigens kan de regeering ter zake beschikken over de ervaring en de kennis van den heer Liefrinck, lid in den raad van Indië, oud-resident, van Bali en doorkneed in balische zaken.

In Semarang verspreidden eenige heeren een circulaire, w. i. het publiek werd opgeroepen om een vergadering bij te wonen, ter bespreking der oprichting van een **meisjesschool** met 12 klassen voor lager en middelbaar onderwijs, voornamelijk taalstudie. De schoolgelden zullen varieeren van 10—25 gulden. Het kapitaal zal bijeengebracht worden door donaties en een renteloze leening.

De invoering van **belastingen** ter S. W. K. was, zoo weet het *Bat. Nbl.* te vertellen, reeds een uitgemaakte zaak onder den vorigen gouverneur-generaal, in zoo ver dat de minister van koloniën er zich in beginsel een stellige voorstander van betoonde. De heer Rooseboom verzocht echter het opperbestuur met den maatregel te wachten tot er een nieuwe landvoogd was, ten einde ook diens meening eerst te weten. Dit is dan ook de reden dat de nieuwe belasting, die reeds sedert 1897 in ontwerp gereed is, nog altijd niet is ingevoerd.

Uit Muntok schrijft men aan het *Bat. Nbl.*, dat in de laatste dagen daar een gerucht loopt, dat de resident en de w.d hoofdingenieur van het mijnwezen naar Java zijn opgeroepen, om persoonlijk eens van advies te dienen in zake het **Banka-vraagstuk.** Jammer, dat niet ook de ambtenaar voor chineesche zaken is opgeroepen.

De aanvoer van physiek minderwaardige Chineezen houdt nog maar steeds aan, zoodat er nog geen reden is tot juichen over de verbetering van het wervingssysteem.

Het gebrek aan koelies stijgt nog voortdurend, waarbij komt, dat een belangrijk getal mijnwerkers de mijnen ontvlucht en zich in de rimboe ophoudt.

Uit het **djambische** wordt door het gewestelijk bestuur van Palambang geseind, dat men beproefd heeft de schuilplaatsen van Raden Mat Tahir, die verlaten en slecht bewaakt bleken, te overvallen. De bende van Raden Mat Tahir vluchtte naar Oeloe Kilis, door een mobiele sectie vervolgd, die bij Tandjoeng Djelai haar drie dooden en eenige gewonden toebracht.

De mobiele sectie Buskens overviel later wederom de schuilplaats van Raden Mat Tahir aan een zijtak van de Kilis, de schuilplaats werd opgeruimd, maar de bende vluchtte weder in noordelijke richting.

Er zal een nieuw onderzoek. op last van den gouverneur-generaal, worden ingesteld naar de aanwezigheid van **tin** in de vallei van de Si Blimbing op Sumatra's Westkust. Dit onderzoek zal dan niet mogen worden opgedragen aan den mijningenieur Neeb, die het eerste onderzoek deed met zoo goed als negatief resultaat.

Ook zal men er toe overgaan een proef te nemen met de oprichting van een **cocos-vezelfabriek** in het gewest Kedoe; de resident aldaar heeft ten minste aan de regeering een voorstel daartoe ingediend.

Te Djokja is de **nachtpolitie** dan reeds ingevoerd en de verouderde instelling van gardoewachters afgeschaft.

Naar de *Mataram* verneemt, zijn acht »penekars« en vier en zestig politie-oppassers aangesteld om de kotta van 's avonds zes tot des morgens zes uur te bewaken. Deze penekars ontvangen ieder f 50 maandelijks en zijn telefonisch verbonden. De penekars en de oppassers worden door den sultan bekostigd.

Wederom een aanstaande goede maatregel in het belang van den **veestapel**. Ter verbetering hiervan is door het bestuur te Semarang voorgesteld een bedrag van f 45000 ter beschikking te stellen voor den aankoop van 250 buitenlandsche dekstieren, ten einde dat fokmateriaal aan liefhebbers onder de inlandsche bevolking in voorschot af te staan, terug te betalen in 5 jaren. In de afdeeling Salatiga zal een begin met de proef worden gemaakt.

Met de uitzending van een expeditie naar **Boni** zal gewacht worden tot de maand Juli, het begin van den drogen tijd in dat deel van Celebes. De *Javabode* deelt 't een en ander over de aanstaande expeditie mede en vestigt daarbij de aandacht op een te verwachten krachtig verzet van een, deels vrij goed bewapenden, min of meer georganiseerden, en vermoedelijk in getalsterkte overmachtigen vijand. Kans op échec moet echter, menschelijkerwijze gesproken, uitgesloten zijn. Aan de vermoedelijk weinig beschikbare gegevens omtrent het aantal weerbare mannen dat Boni tegen ons in 't veld kan brengen, is weinig waarde te hechten. De sterkte der uit te zenden macht moet dan ook zoo groot zijn, dat het op een paar duizend tegenstanders niet aankomt, dat althans het succes niet daarvan afhankelijk zal zijn.

Het blad geeft daarna een beschrijving van de wenschelijke samenstelling der aanstaande expeditie en komt tot de conclusie, dat die zal moeten bestaan uit 4 bataljons infanterie, 1 batterij veld- en 1 batterij berg-artillerie, [illegible] mortieren van 15 cM. met bediening, 1 machinegeweer-compagnie, 1 compagnie marechaussee, 1 escadron cavalerie, 1 compagnie genietroepen, de algemeene trein en verder staf, intendance, administratie en geneeskundige dienst.

Het Alg. Synd. van suikerfabrieken op Java deelt mede, dat de heer Dr. J. van Breda de Haan als vertegenwoordiger van de regeering het a. s. **suikercongres** zal bijwonen.

de begeerte om nog zooveel mogelijk te genieten van het aangenaam samenzijn, dat nu ten einde liep.

Hun weg voerde verder door een open veld, totdat zij een poel bereikten, waar de heeren even af stegen om eenige snippen te schieten. Daarna bood een droog grasveld een prachtige jacht op patrijzen en hazen, en niet voordat een riviertje hun den weg versperde, besloten zij halt te houden om het middagmaal te gebruiken.

Toen het weer tijd was om op te breken, gaf mevrouw Everard daartoe het eerste sein.

»Komt, staat nu eens gauw allen op,« riep zij levendig, de kruimels van haar schoot schuddend, »denkt er aan, dat wij deze rivier over moeten om langs den anderen weg nog vóór den donker thuis te zijn en daar hebben wij nog maar juist den tijd toe. Jullie zijn net als inlanders, die geen flauw begrip hebben van de waarde van tijd.«

»Als ik niet zoo door en door wel-opgevoed was«, riep West, die lang-uit in het gras een cigaret lag te rooken, »dan zou ik kunnen vloeken.«

»Ik heb op het oogenblik nergens anders gevoel voor, dan voor een dutje,« riep Majoor Barton lui, U moet ons ook niet zoo lekker laten eten, Mevrouw Everard. »Ik heb een vreeselijken slaap. Als ik snurk, wilt U mij dan wakker maken?«

»En als ik snurk,« zei »kleine West«, »maak mij dan vooral niet wakker.«

De kolonel richtte zich met moeite op. »Ik ben nu niet meer in staat om dit hobbelige veld over te loopen« zeide hij »en jij Barton?«

»Ik zou er wel toe in staat zijn«, antwoordde Barton, »maar zal het toch niet doen.«

»Gaat dan maar vlug op uw olifanten, gij luiaards,« hernam Mevrouw Everard. »Laat hen maar vooruit gaan, Selma, en help gij mij eens om al deze manden weer in te pakken«.

»Mijnheer West«, riep zij den laatst achtergeblevene toe, terwijl de anderen reeds bezig waren de olifanten te bestijgen, »hebt U niet een eindje touw in Uw zak, om 't lid van deze mand mee vast te binden, want ik zie anders geen kans 't te sluiten.«

»Mijne zakken zijn leeg,« antwoordde de heer West, brutaal omkijkend, »ik bewaar er alleen mijn zakdoek in, die ik nooit missen kan, en mijn trots, dien ik ook altijd bij mij houd.«

En hij vervolgde zijn weg, zonder zich in het minst om de moeilijkheden van zijn gastvrouw te bekommeren. Zoo waren Selma en hare tante pas gereed om weg te gaan, toen de anderen reeds aan den overkant van het water weer op hun beenen stonden.

»Maar waar wil die man toch met ons heen?« riep mevrouw Everard, over den rand van de *howdah* kijkend naar den kornak, die den olifant steeds verder langs den oever dreef. »Wat ga je doen?« voegde zij er in het hindostansch aan toe, den man met de punt van haar zonnescherm aanrakend. »Waarom gaat ge niet op dezelfde plaats als de anderen de rivier over?«

De inlander beweerde, dat de oever verder op minder steil was, en hij den olifant daar op een zandhoop kon doen stappen, zoodat de *memsahibs* (dames) dan minder geschud zouden worden.

»Dat is nog eens een bedachtzame leider!« zeide Selma.

»Daar ben ik zoo zeker niet van,« antwoordde haar tante droogjes. »Als een inlander begint na te denken, doet hij meestal verkeerde dingen. Waarschijnlijk is hij van zins ons in moeilijkheden te brengen, doch wellicht is 't toch het best, hem maar zijn gang te laten gaan.«

De olifant scheen bizonder onwillig om den weg te nemen, dien zijn voerman hem wilde doen volgen, stond een poos stil en schoof al door op zijde, terwijl de drijver er onbarmhartig op los sloeg met een ijzeren haak. Een luid geroep van den overkant deed de dames opkijken, een der andere kornaks wees met opgewonden gebaren op de gladde zandstreep in het water, waarop de olifant juist, na veel tegenstribbelen, zijn poot zette.

»Halt!« riep mevrouw Everard den voerman toe, terwijl in haar stem groote angst klonk, »houd op, stommeling — dat is drijfzand!«

De kornak zag toen opeens het gevaar in en trachtte met heftig schreeuwen en slaan den olifant terug te doen keeren. Doch het was te laat, het zand begon aan alle kanten te trillen en te golven, het dier zonk er tot zijn knieën in en hief een vervaarlijk angstgeschreeuw aan. De inlanders aan den oever riepen en maakten allerlei gebaren; de jagers, die reeds vooruit gegaan waren, kwamen hard terugloopen. De kolonel riep zijn vrouw toe om toch vooral te zorgen, dat Selma op haar plaats bleef; hij was er zeker van, dat mevrouw Everard kalm zou blijven, maar vreesde, dat het jonge vrouwtje uit zenuwachtigheid een sprong zou doen. Doch deze bleef echter stil zitten, niettegenstaande haar bloed angstig joeg; zij hield mevrouw Everard's hand stijf omklemd. De olifant deed wanhopige pogingen om weer op de been te komen, terwijl de drijver riep en praatte als een kind. Het volgende oogenblik gaf hij een gil en klom in de *howdah* Selma zag, hoe de olifant met zijn lange, zwarte slurf langs de leege zitplaats voelde — de man had zich nog juist tijdig weten te redden, om niet in het zand geslingerd en vertrapt te worden. Aan den oever werden door koortsachtigen haast alle struiken, takken en grashalmen afgesneden en, tot bundels gebonden, in 't water geworpen naar het wegzakkende, uitgeputte dier toe, dat eindelijk met een laatste krachtsinspanning zich opheffend, nog telkens uitglippend, bevend en wankelend, den eenigzins meer vasten bodem bereikte.

Selma kon zich later niet precies meer voor den geest halen wat er eigenlijk gebeurd was. Zij had een vage herinnering van een olifant, dien men deed knielen, waarop zij mevrouw Everard uit de *howdah* had zien klimmen, opgewacht door een opgewonden menigte, terwijl zij zelve aan den anderen kant er uit was gegaan, waar slechts één persoon stond tusschen het logge lichaam van den olifant en het golvende zand, die zijn sterke armen uitstrekte om haar op te vangen. Zij had toen Bob Jardine's gelaat voor zich gezien, dat bleek zag van aandoening en geleden angst, die uit zijn oogen sprak de onbedwingbaar vurige liefde, die hij niet uiten mocht. Voor één enkel oogenblik rustte zij in zijn armen, voor één enkel oogenblik liet zij het besef boven komen, dat hare vroegste overtuiging de ware was — dat Bob Jardine de man was, met wien zij had moeten trouwen. Toen verwijderde zij zich van hem, de olifant verhief zich, het overige gezelschap omringde haar en Bob stond alleen, zwijgend in den stroom te turen.

(Wordt vervolgd.)

Ter zake van de **passage van ambtenaren** naar Europa schijnt onder de directeuren van algemeen bestuur nog geen eenstemmigheid te zijn verkregen. Er zijn n.l., die slechts ambtenaren met f 300 tractement en daarboven in de 1e kl. op mailbooten willen doen reizen, terwijl anderen eenige uitzonderingen toegelaten willen zien, o.a. voor gepromoveerden van een hooge school enz. Onderwijzeressen, evenmin als vrouwelijke postcommiezen, zouden nu tot de begunstigde uitzonderingen behooren.

In dezen tijd van gelijkheid, zou men den man althans geen mindere rechten willen geven dan de vrouw.

De plannen tot reorganisatie van den dienst der **staatsspoorwegen** hebben bij de regeering geen gunstig onthaal gevonden, en terecht volgens het *Bat. Nbl.* Men zou n.l. den hoofdinspecteur, chef van den dienst, f 300 salaris per maand méér willen geven, de afdeelingschefs voortaan willen bezoldigen met f 1400 's maands (dus meer dan de residenten) enz. En voor de kleintjes zouden dan slechts de kruimels van den disch overschieten, zegt het blad.

Het bestuur der afdeeling van den Indischen Bond deelt mede, dat besloten werd tot het stichten van een **landbouwdorp** in de nabijheid van de hoofdstad Cheribon. Het plan heeft veel kans van slagen, lezen wij in de *Locomotief*, want het vereischte kapitaal is reeds bij elkaar en, dank zij den krachtigen steun van den resident, zijn de benoodigde gronden reeds aangewezen.

Op den 1en Mei zal te Djokja een **Congres** van gedelegeerden der europeesche ingezetenen van N.-I. plaats vinden. Aan het oordeel van dat congres zal worden onderworpen eene motie, behelzende de drie volgende politieke wenschen der europeanen in N.-I.:

1o. Vertegenwoordiging door eenige afgevaardigden in de 2e kamer, door henzelven gekozen.

2o. Een uitbreiding van het wetgevend college in Indië en de bevoegdheid aan dat college te verleenen, om over de financieele aangelegenheden van Indië te beslissen, onder het recht van veto der regeering.

3o. Vertegenwoordiging der europeesche ingezetenen in den uit te breiden Raad van Indië, ook deze vertegenwoordigers te kiezen door de europeesche ingezetenen.

Zoo heeft deze of gene 't zich gedroomd, schrijft de *Locomotief*, maar het congres te Djokja zal voorloopig geen voortgang kunnen hebben en de motie zal niet kunnen worden besproken, aangezien art. 111 der indische grondwet het houden van staatkundige vereenigingen en vergaderingen in N.-I. verbiedt.

En toch is een dergelijk congres onlangs te Bombay gehouden, maar het was niet een congres van *Europeanen*, maar van *Inboorlingen*.

In Britsch-Indië vraagt men, evenals in N.-I., ontwikkeling van het volksonderwijs en vooral ambachtsonderricht, vóórlichting van den landbouw en belastinghervorming, met dit onderscheid: dat in B.-I. een openbare bespreking van deze staatsbelangen mogelijk is en in N.-I. niet.

De heer mr. dr. W. T. Schimmel deelt in de *Soer. Ct.* mede, dat met 1 Maart zou verschijnen de **Nieuwe Soerabaja Courant voor Indië**, onder zijn redactie, met de zelfde medewerkers der vorige *Soer. Ct.* en financieel krachtig gesteund. Het nieuwe blad begint met No. 70 en is dadelijk zijn zeventigste jaargang ingetreden. De oude *Soer. Ct.* is geliquideerd.

Stond op balans van 1903 het recht van uitgifte van het blad nog als vroeger jaren aangenomen op een waarde van *f* 120.000, het inmiddels opgetreden bestuur vond geen vrijheid deze post op de balans van 1904 onveranderd over te nemen en stelde een meer met de waarheid overeenkomstig cijfer, nl. *f* 10.000 daarvoor in de plaats. En hiermede was het lot der vennootschap beslist, want zoo moest een verlies worden geconstateerd van *f* 110.000 op dat enkele hoofd, d. i. 85 pct. van het maatschappelijk kapitaal. Het terugbrengen van de veel te hoog aangenomen waarde van het recht van uitgifte heeft dus veroorzaakt, dat de vennootschap in liquidatie moest treden, wilden bestuurders niet persoonlijk en hoofdelijk aansprakelijk worden voor de verder aantegane verbintenissen, ingevolge art. 47 W. V. K.

Het *Bat. Nbl.* deelt mede, dat mr. Rahder, vertegenwoordiger van het **Algemeen Nederlandsch Verbond**, pogingen in het werk stelt, om te geraken tot de vorming eener afdeeling Semarang van het Verbond. Hiertoe is 4 Maart jl. in een vergadering onder zijn presidium te Semarang besloten. Een bestuur werd gekozen. Voorzitter de heer Bonebakker, de secretaris de heer Anemaet. De heer mr. Rahder treedt wegens verlof als vertegenwoordiger van het verbond af.

Er komt gelukkig meer vraag naar **indigo**, dit is een goed teeken, al zijn de prijzen nog allesbehalve mooi te noemen. Naar *Midden-Java* heeft vernomen, zijn onlangs te Semarang 3000 pond indigo van de onderneming Ngemplak tegen *f* 1.30 het pond verkocht.

Naar aanleiding van de **padi-circulaire** van den directeur van den landbouw stelt de heer M. Stoll in de *Locomotief* de vraag: hoe moet de inlandsche bevolking geholpen worden?

Hij had de circulaire liever op een andere wijze samengesteld, waardoor meer heil voor de padi-cultuur en meer hulp voor de millioenen landbouwers aangebracht zou worden.

Het doel, dat de directeur blijkens zijne circulaire, zich voor oogen heeft gesteld, is voornamelijk: verbetering aan te brengen in de padicultuur door zorgvuldige zaadkeuze en veredeling van de reeds inheemsche variéteiten.

Hoewel dit streven alleszins toejuiching verdient, zoo vreest hij toch, dat de gekozen weg tot teleurstelling zal leiden, op grond waarvan dan ook z. i. een andere weg behoort te worden ingeslagen. De directeur verlangt eerst, dat een schifting zal plaats hebben onder de *tallooze* variéteiten volgens hun kenmerkende eigenschappen, daarna dat deze variéteiten, n.l. de zooeven bedoelde *tallooze* onder *geheel dezelfde* omstandigheden geteeld zullen worden en, ten slotte, dat worde nagegaan in hoeverre deze kenmerken bestendig zijn.

De heer Stoll vraagt: of de directeur wel weet wat daaraan vast zit?

Dan zullen de heeren controleurs, die bij het lezen dier circulaire zeker wel *tallooze* malen het hoofd zullen hebben geschud, 't hem dadelijk vertellen en daarbij tevens duidelijk maken, dat het verlangde een arbeid vordert, die boven hun krachten gaat en wel omdat zij reeds tot over hun ooren in 't werk zitten en dus er in 't geheel geen tijd voor hebben.

Het Koninklijk besluit betreffende de **decentralisatie** heeft van verschillende zijden evenmin volkomen instemming gevonden. Wie nog een beetje illusie bezat, dat deze decentralisatie iets anders zou wezen dan een wassen neus, ziet ook deze hoop jammerlijk vervliegen.

Of er veel kracht voorloopig van inlandsche en chineesche raadsleden zal uitgaan, wordt over 't algemeen zeer betwijfeld. Gedeeltelijk door de onvoldoende kennis van de nederlandsche taal, waarin de discussies in de gemeenteraden zullen worden gevoerd, gedeeltelijk door karaktereigenschappen zijn inlanders en chineezen op vergaderingen gewoonlijk ja- en amenzeggers en scharen zich steeds bij stemming aan de zijde van het officieel gezag. De niet-europeesche leden zijn dus altijd op de hand van het officieel gezag.

Wanneer men de artikelen 6, 16, 17 en 18 aandachtig leest zal men terstond bemerken, hoe de regeering uit vrees dat de raden buiten hun boekje konden gaan, met de eene hand *geeft*, doch met de andere hand in ruimer mate *terugneemt*. Bovendien is van het beginsel in de nederlandsche staatsinrichting neergelegd, dat »*de gemeente een zelfstandig lichaam is*«, niet veel te bemerken in het koninklijk besluit met al zijn ordonnanties.

Een lijvig stuk met 120 artikelen, een doolhof, waarin men met oog op verschil van inzichten niet spoedig thuis raakt.

Decentralisatie, zelfbestuur, autonomie, en dan 120 ordonnanties op 't koninklijk besluit. Typisch ambtelijk Indië, zoo besluit de *Sem. Ct.* waaraan het vorenstaande is ontleend.

Onder den titel **Slavernij op Lombok** wijdt de *Javabode* een belangrijk hoofdartikel aan de sepangans op Lombok, menschenslaven namelijk, die in vroeger tijd op Soemba en Endeh geroofd, met inlandsche vaartuigen overgebracht en op de Lomboksche kust verkocht werden. Deze slavenhandel werd sedert 1885, wel is waar, door de vorsten ernstig verboden, maar eerst geruimen tijd daarna kwam er voor goed een einde aan.

Het lot dezer menschen was en is treurig; zij werden weggevoerd van hun geboortegrond, met het vooruitzicht, dien nimmer weer te zien, evenmin als hun achtergebleven magen en vrienden, en zijn nog altijd ten volle overgeleverd aan de willekeur hunner meesters. Acht duizend van deze ongelukkigen, op misdadige wijze van hun hun vrijheid beroofd, waren in het laatst van 1901 nog in de strandkampongs van het eiland Lombok aanwezig.

Deze sepangans nu hadden en hebben nog een zeer draaglijk lot. Hoewel zij een afzonderlijke klasse in de maatschappij vormen, waren en zijn zij in werkelijkheid slechts weinig onderscheiden van de *Kaoelas*, soms zelfs beter af dan dezen, daar zij iemand hebben, op wien zij steunen kunnen, terwijl de Kaoelas, meer op zich zelven staande, vaker zijn blootgesteld aan lotswisselingen en het vervallen tot gebrek bij ziekte of tegenspoed.

Sedert in den tijd van den opstand der Sasaks tegen het balisch gezag en van den daarop door onze regeering tegen de vorsten gevoerden oorlog, hebben de sepangans, voor zoover zij niet tevreden waren bij hun meesters, volop de gelegenheid gehad om hun eigen weg te gaan en na de vestiging van ons rechtstreeksch bestuur *is ook nimmer dwang in deze uitgeoefend*, zoodat onder de inheemsche bevolking zelf zich geen personen bevinden, wier toestand overeenkomt met dien der van elders aangevoerde slaven.

Wat heeft echter onze regeering gedaan na de invoering van ons rechtstreeksch bestuur met deze sepangans, vraagt de *Javabode?*

Niets, onze regeering, die na de onderwerping van het lomboksche vorstengeslacht heer en meester op het eiland was, bleef dulden en dult op dit oogenblik nog, dat de eene mensch den anderen als slaaf toebehoort, erkent zulke toestanden als wettig en neemt zoo noodig den slavenhouder in bescherming tegen den, met het slavenjuk belasten evenmensch. Zij miste de kracht om de »afgeschafte« slavernij wettelijk af te schaffen. Zij belast de controleurs bij het binnenlandsch bestuur met het aanhouden der slavenregisters.

Het blad vindt dan ook geen enkele reden, waarom de regeering toen niet allen slaven de vrijheid hergaf en hen naar hun geboortegrond deed terugvoeren.

De regeering zelf vestigde dezer dagen weder de aandacht op dit pijnlijke onderwerp, door enkelen sasakschen hoofden hare tevredenheid te betuigen over het feit, dat zij verscheidene sepangangs òf zelven de vrijheid hadden geschonken, dan wel daartoe goede diensten hadden bewezen.

Het blad eindigt met den wensch, dat de tegenwoordige gouverneur-generaal de gelegenheid moge vinden zijn aandacht aan deze onverkwikkelijke aangelegenheid te wijden.

De bevolking der Boven-Doesoen, (Borneo) die aanvankelijk het sneuvelen van den **pretendent-sultan** maar niet wilde gelooven en een weifelende houding bleef volgen, stroomt nu in drommen naar Poeroek Tjahoe om haar onderwerping aan te bieden.

De **opiumregie** zal binnenkort ook op Banka worden ingevoerd.

West-Indische Berichten.

Suriname. De verordening tot regeling van de heffing en inning van een bijdrage van de eigenaren van gronden in den Saramacca-polder is door de Koloniale Staten in een openbare vergadering met algemeene stemmen aangenomen. Er ontbreken liefst vijf leden op het appel bij de behandeling van dit voor de kolonie toch zeker vrij belangrijk onderwerp. Het was toch met het oog op adressen, die de Staten bereikten van de zijde van den eigenaar van plantage Uitkijk, en hetgeen over deze verordening in de surinaamsche pers is te doen geweest, te verwachten, dat het bestuursvoorstel er niet zonder verzet zou kunnen worden doorgehaald. En werd het ontwerp dan ook met algemeene stemmen aangenomen, het was niet dan nadat drie niét door het bestuur overgenomen amendementen met algemeene of groote meerderheid van stemmen waren aangenomen, waardoor plantage Uitkijk van de belasting wordt vrijgesteld, tenware te eeniger tijd voor de nu nog onbebouwde terreinen door den eigenaar mocht worden overgegaan tot het aanbrengen eener loozing op de Wanica, voor de onbebouwde terreinen van de, binnen den polder vallende gronden slechts 1/4 van de gewone retributie zal worden geheven, en bij de boetebepaling voor valsche aangifte, door het noemen van 'n laag minimum, ruimte gelaten wordt om rekening te houden met de mogelijkheid, dat geen kwade trouw bij het doen der betrekkelijke verkeerde opgave, maar vergissing, in het spel zou zijn.

Moge die Saramacca-polder-geschiedenis het bestuur 'n lesje wezen, om niet al te spoedig over te gaan tot werken van dien omvang, zonder dat het vaststaat, dat zij werkelijk door belanghebbenden in die mate worden gewenscht, dat zij daarvoor voldoende over hebben en kunnen opbrengen, om de, daartoe noodige groote uitgaven te rechtvaardigen.

Zooals wij reeds zeiden, voelen we in dit opzicht veel voor het betoog van de *Suriname*, om de aanwinning en geschiktmaking van gronden voor den landbouw, in eene andere richting te zoeken, waartoe de spoorweg den weg wijst.

De Staten-verkiezing ter voorziening in de vacature, ontstaan door het aftreden van den heer Morren, heeft geleid tot de verkiezing, met 212 van de 380 uitgebrachte stemmen, van den heer Mr. Bergansius, onlangs afgetreden Staten-griffier. In aanmerking nemende de verklaring van den heer B., dat hij de candidatuur niet wenschte te aanvaarden, is dit votum zeker wel hoogst vereerend voor hem, en zal het hem zeker wel doen besluiten op het eens genomen besluit terug te komen.

De heer B. zou dan nu dadelijk een woordje kunnen meêspreken over de begrooting van 1906, waarvan het ontwerp door den gouverneur aan de Staten werd aangeboden. Wij komen in ons volgend nummer op deze begrooting terug, en teekenen hierbij slechts aan, dat de uitgaven, de gewone nl., f 72,664 hooger zijn geraamd dan voor het loopende jaar en de gewone inkomsten f 143,900, zoodat op ruim f 21,000 meer aan subsidie wordt gerekend, en zulks niettegenstaande verschillende noodige uitgaven zijn uitgesteld.

De plannen met betrekking op de electrische verlichting van Paramaribo kunnen dan ook wel gevoegelijk opgezouten worden, voor zoover het de verwezenlijking dier plannen van bestuurswege aangaat. Maar de *Paramaribo* herinnert er o. i. zeer ter snede aan, dat het particulier initiatief, wat plannen maken betreft, het bestuur reeds was voorgegaan. Waar het bestuur nu wel in de eerste jaren niet bij machte zal wezen om de zaak zelf ter hand te nemen, is, dunkt ons, het oogenblik gekomen om het particulier initiatief den weg vrij te laten. Jammer maar, dat nu wellicht het oogenblik minder goed gekozen schijnt, zeggen we, omdat feitelijk tengevolge van vroegere fouten, van de zijde van bestuur zoowel als bevolking, de kolonie met haar rijke hulpbronnen weer tot den toestand van wording is teruggebracht, die bij goed aanpakken tot goede uitkomsten leiden moet, en er dus voor het kapitaal voor geen cent meer risico steekt in het deelnemen aan de ontwikkeling van Suriname dan aan nieuwe ondernemingen in eenige andere jonge kolonie. Integendeel.

Bij alle misères, welke de kolonie in de laatste jaren getroffen hebben, komt zich nu nog de influenza voegen, welke ter hoofdstad in niet geringe mate hare woede koelt aan de politie-beambten, waarvan er maar eventjes een twintigtal in het militair hospitaal liggen.

In zulk een tijd is het natuurlijk, dat de ziekenzorg, met name voor de onbemiddelde en weinig bemiddelde klassen, de aandacht trekt. Met prijzenswaardigen ijver spant de *Suriname* zich er voor om het bestuur ten deze op zijne verplichtingen te wijzen, maar we kunnen niet nalaten het blad, dat zich werkelijk groote moeite geeft om een steentje bij te dragen voor den weder-opbouw der kolonie, te waarschuwen voor de fout der eenzijdigheid. Het bestuur kan veel doen ten goede der kolonie, maar véél moet daarbij ook van de kolonie zelve uitgaan. Een ingezonden stuk in het blad, waarin een gepensionneerd beambte zich beklaagt over de weigering van kostelooze geneeskundige behandeling, moest dunkt ons der *Suriname* de gelegenheid hebben geboden, om te wijzen op de zorgeloosheid van zoovelen in de kolonie. De betrokkene, in het genot van 'n klein pensioentje, kon er jaren lang wat bijverdienen, totdat hij ziek werd en toen, doch tevergeefs, aanklopte om opname in 'n ziekenfonds. Alweer die oude zorgeloosheid, welke n' en déplaise degenen, die de surinaamsche planters daarvan geheel meenen te mogen vrijpleiten, ook in zekere mate de schuld draagt aan den benarden toestand, waarin zich zoovele cacaomannen, bevinden! Een goed bestuur kan veel, we herhalen het, maar Suriname zelf moet ernstig willen. Dien wil te wekken, door het afleggen van oude gebreken te bewerken, is *ook* wat waard.

Te oordeelen naar hetgeen de laatst ontvangen surinaamsche bladen over de cacao-cultuur weten te berichten, moet de toestand zich nu weer alles behalve hoopvol laten aanzien. Bij de begrooting voor 1906 wordt dan ook eenigermate rekening gehouden met een nieuwen tegenslag. 't Is treurig; moge spoedig door de verwezenlijking van de, bij de memorie van toelichting op de begrooting voor 1906 in uitzicht gestelde plannen tot het verleenen van steun aan den grooten landbouw, om zich op nieuwe cultures toe te leggen, het onlangs door Guadeloupe gegeven voorbeeld worden gevolgd, waar het bestuur den grondslag legde voor eene onderlinge credietbank voor de, door een langjarige crisis zwaar getroffen suiker-industrieelen.

Curaçao. Ook voor deze kolonie is de huishoudelijke begrooting voor 1906 door den gouverneur aan het vertegenwoordigend lichaam ingediend. Ook hier worden voor 1906 meerdere uitgaven verwacht en wel circa f 834,646 of f 40.676 meer dan voor 't loopende jaar, waardoor het subsidie, in verband met de genoemde meerdere ontvangsten, wordt begroot op nagenoeg f 327,484 of circa f 31,008 meer, dan voor 1905 werd toegezegd. Wij komen ook op deze begrooting in ons volgend nummer terug.

INGEZONDEN.

Kolonisatie door Europeanen in Oost-Indië.

Naar aanleiding van het onderschrift bij mijn stukje in het Kol. Weekblad van 16 Maart jl., veroorloof ik mij het volgende op te merken:

Van kolonisatie door Europeanen in O.-I. ben ik een even warm voorstander als de Redactie van dat blad, nl. wanneer zulk eene kolonisatie kans van slagen heeft.

Terecht merkte dr. Breitenstein op, dat het bewijs nog niet geleverd is, dat Europeanen in de tropen kunnen aarden en zich voortplanten, omdat tot nog toe in O.-I. geen proeven met een geregelde volkplanting van Europeanen zijn genomen. Ik voegde daar alleen bij, dat er aanwijzingen zijn, dat de kans daarop gering is, terwijl ik waarschuwde tegen het trekken van conclusies uit cijfers, die betrekking hebben op Europeanen, waarvan de groote meerderheid, 80 %, in Indië is geboren (1)

De in Indië uit Europeesche ouders geboren Europeanen behooren bij een onderzoek naar het weerstandsvermogen van den geboren Europeaan tegen den invloed van het tropisch klimaat, evenzeer buiten beschouwing te blijven als de kleurlingen, omdat zij door het feit, dat zij in Indië geboren zijn en daar althans hunne eerste jeugd hebben doorgebracht, *wat geschiktheid voor het klimaat aangaat*, niet op één lijn gesteld kunnen worden met een Hollandschen boer en als er van kolonisatie door Europeanen sprake is, dan denkt men toch vooral aan het overbrengen van Hollandsche landbouwers en ambachtslieden naar Indië, zooals omstreeks het midden der negentiende eeuw is geschied, toen 200 *gezinnen* naar West-Indië (Suriname) werden overgebracht (2).

Na 50 jaar waren er van die menschen en hunne afstammelingen nog slechts 180 *personen* in leven en *die* kolonisatie kan dus worden beschouwd als te zijn mislukt.

De proef is echter slecht genomen en verschillende omstandigheden, onafhankelijk van het klimaat, hebben tot die mislukking bijgedragen, maar in elk geval is het beste wat men van die proef kan zeggen, dat wij er niet veel wijzer door zijn geworden en dat de vraag, of kolonisatie door Europeanen in »de West" mogelijk is, nog niet afdoende is beantwoord.

(1) Van de Europeesche militairen in N.-I. waren in 1892 bijna 12 % in Indië geboren.

(2) Een artikel over die kolonisatie is te vinden in het Tijdschrift »Eigen Haard" 1895 No. 36.

In den catalogus der Nederlandsch West-Indische Tentoonstelling te Haarlem in 1899, leest men in het Hoofdstuk: »De bewoners van Nederlandsch West-Indië", o. a. het volgende:

»Blanken . . . . . . Eigenlijke creolen, afstammelingen van Nederlanders van onvermengd bloed, vindt men in Suriname niet; van de Nederlandsche boeren (kolonisatieproef van 1852) zijn ongeveer 180 afstammelingen (blanken en kleurlingen) aanwezig. De overige Nederlanders (aantal onbekend doch naar schatting 600 personen) vormen in Suriname een vlottende bevolking; *duurzame vestiging, zonder vermenging met de andere inwoners van het land, schijnt voor ons wel niet mogelijk te zijn.*" »Volgens prof. Joest, die Suriname in 1890 bezocht, vertoonen de afstammelingen van de bovengenoemde Nederlandsche boeren, *wanneer zij onvermengd zijn gebleven*, een beeld van degeneratie." (3).

Hoe dr. Swart Abrahams dacht over kolonisatie door Europeanen in O.-I., kan o. a. blijken uit het slot van een artikel naar aanleiding van het 50jarig jubilé van de kolonisatie in Suriname, in »de Tijdspiegel" van Mei 1896 blz. 90, waar hij zegt:

»Want erger dan een tweede Atjeh en een tweede Lombok zou het zijn, wanneer men daar (nl. in O.-I.) ging doen, datgene wat men in Suriname, betrekkelijk zonder gevaar, kan blijven beproeven."

Of dr. S. A. de zaak misschien te donker heeft ingezien, waag ik niet te beoordeelen, maar in elk geval schijnt het beter, dat de geloovers in de mogelijkheid van kolonisatie door Europeanen in de tropen, zich voorloopig maar niet beroepen op de daarmeê in W.-I. verkregen resultaten.

Van kolonisatie op Curaçao is, voor zoover mij bekend, nooit sprake geweest. Het klimaat van dat, op pl. m. 12° Noorderbreedte, rotsachtige, regenarme eiland, kan trouwens moeielijk worden vergeleken met het vochtige klimaat van onze weelderige »Oost«.

Het aantal der militairen van het Nederlandsche leger, die in den dienst vergrijzen en sterven, is wel degelijk grooter dan in het Indische leger. Men denke daarbij vooral aan de officieren en onderofficieren, die gemiddeld belangrijk ouder zijn als zij den dienst verlaten, dan hunne collega's in Indië en aan de verschillende categorieën van militairen, die in Indië òf niet voorkomen, òf daar minder talrijk zijn, zooals hospitaalsoldaten, fortopzichters, schrijvers, oppassers e. a.

Wat eindelijk de mededeeling der Redactie aangaat, dat bij het beleg van den kraton te Atjeh de dagelijks handenarbeid verrichtende Genie-soldaten het gezondste waren, dat feit kan toch moeielijk als een beduidende factor in rekening worden gebracht, bij het onderzoek naar de al- of niet-geschiktheid van *den* Europeaan voor kolonist in de tropen.

Voor dat onderzoek zijn noodig *cijfers*, betrekking hebbende op een groot aantal geboren Europeanen, niet gedurende enkele weken of maanden en in één bepaald geval, maar gedurende jaren en in verschillende omstandigheden.

Het bovenstaande was geschreven, toen ik in het K. W. van 30 Maart jl. het schrijven las van dr. Breitenstein, waarvan de toon niet uitlokt tot repliek.

Ik zal er mij hier dan ook alleen toe bepalen, dr. B. de verzekering te geven, dat ik de term »Staatsblad-Europeanen" heb gebezigd, eenvoudig als verkorting voor: »*met Europeanen gelijkgestelde inlanders en vreemde Oosterlingen*", ter onderscheiding van de drie andere categorieën van Europeanen: creolen, kleurlingen en toto(k)s (geboren Europeanen), natuurlijk zonder eenige kwetsende of geringschattende nevenbedoeling.

In hoeverre dr. B. er in geslaagd is de waarde zijner conclusies te verdedigen, zal ik maar aan het oordeel der lezers van het K. W. overlaten.

J. HABBEMA.

(3) De cursiveeringen zijn niet van mij.

Redactie-aanteekening: Door ons was in het woord »Staatsblad-Europeanen" van den heer H. geen kwaad gezien, omdat het meermalen werd gebruikt in de polemiek, die een tijd geleden in de Ned. pers werd gevoerd over het tegengaan van het onrechtmatig als Europeaan aanmerken van Inlanders. Dr. Breitenstein, daarmee wellicht onbekend, heeft het aan geringschatting toegeschreven en met een warm hart partij getrokken voor menschen, die hij had leeren kennen en waardeeren, tegenover de bekrompen volbloed-Europeesche opvatting. Overtuigd, dat het den heer H. gemakkelijk zou vallen hem uit den droom te helpen, maar gedachtig aan het woord: *Zoo zijn er!*, namen wij de philippica in 't weekblad op.

Wat nu betreft de quaestie der acclimatisatie van den Europeaan, zegge Germaan, in 't tropenland, heeft het bij de vergelijking der sterftecijfers van de legers in de Oost en in Nederland, door den heer H. aangevoerde, ons nog niet aan zijn kant gebracht. Het expeditieleven en de voor de mindere militairen niet altijd onder voordeelige condities plaats hebbende, veelvuldige zeetochten zijn o. i. van merkbaren invloed op het hoogere sterftecijfer van het O.-I. leger.

Wij achten, op grond van persoonlijke waarneming, de hooglanden van Sumatra's Westkust zeer geschikt voor den Europeaan om er te leven en flink te werken. Of er, zonder kruising van ras, op den duur in eene Europeesche kolonie aldaar degeneratie zou ontstaan, is eene vraag die, dit geven beide partijen toe, thans nog onmogelijk is uit te maken.

Ons laat het antwoord op die vraag echter vrij koud, omdat wij, gelet op hetgeen de gebeurtenissen in Azië beloven, uit een sociaal oogpunt, het vestigen van zoo'n Europeesche kolonie, die systematisch van inlandsche inmenging vreemd blijft, totaal zouden afkeuren.

Sumatra voor den Sumatraan!, is de gezonde leuze. Zij, die naar Sumatra gaan om er zich voor goed te vestigen, moeten, met hunne kinderen en kindskinderen, naar lijf en ziel Sumatranen worden.

Aan de Redaktie van het Koloniaal Weekblad te 's-Gravenhage.

Naar aanleiding van hetgeen in nummer 2 van 23 Maart, bladzijde 3, omtrent het opstel van Dr. Groneman »Over Pamor-Loewoe« wordt gezegd, veroorloof ik mij de opmerking, dat reeds 15 jaren geleden door mij in mijn opstel »Indonesische Prunkwaffen« (Internationales Archiv für Ethnographie, Band III, bladz. 114 en 115), als uitkomst van een onder leiding van Prof. Kern ingesteld, uitgebreid onderzoek, werd aangetoond, dat de kris als eene symbolische slang (nâgâ) zij op te vatten; Dr. Groneman schijnt van dit feit geen kennis te dragen. Ik verblijd mij echter te zien, dat deze degelijke geleerde, langs een anderen weg en steunende op mededeelingen van Javanen, tot hetzelfde resultaat is gekomen.

Met de meeste hoogachting,

Dr. J. D. E. SCHMELTZ.
Directeur van 's Rijks Ethnographisch Museum.

Leiden, 28 Maart 1905.

Van Vreemde Koloniën.

Engelsch Indië. De *Times* geeft sedert eenigen tijd in een serie artikelen eenige beschouwingen over den toestand in de grootste en meest beteekenende der engelsche koloniën.

Met het oog op de belangrijke plaats, die de mijnbouw in ons Indië zoo langzamerhand gaat innemen — we herinneren aan tin- en petroleum-exploitatie, het voor uitbreiding waarschijnlijk vatbaar bedrijf in de Ombilinvelden, de steenkolenvelden van Oost-Borneo, Poelo-Laoet en Tjenako, de eerste geslaagde goud-onderneming in het Palembangsche, en de hoopvolle, doch niet altijd betrouwbare vooruitzichten van andere goud-ondernemingen in de kolonie en de jongste zending van den ingenieur Degens met 't oog op 'n mogelijke exploitatie van loodmijnen in Oost-Borneo — achten we het wel de moeite waard te vernemen, wat het groote City-blad zegt omtrent den mijnbouw in Engelsch-Indië.

Voor zijne beschouwingen biedt het onlangs door den directeur van den geologischen dienst in Indië, T. H. Holland uitgebracht verslag den grondslag, waarin een overzicht gegeven wordt van de ontwikkeling der mijnindustrie in de kolonie in het laatste zesjarig tijdvak.

»Het overzicht van den heer Holland, schreef 't blad, is vol waardevolle opmerkingen over het verleden, evenals het talrijke wenken voor de toekomst bevat. Het schijnt stof tot tevredenheid te moeten geven, dat gedurende de laatste zes jaren, de waarde van het verkregen product met ruim 44 percent is toegenomen; maar de zaak laat zich van een minder hoopvollen kant aanzien, wanneer we bevinden dat de totale productie van den mijnbouw nauwelijks 60 millioen gulden beloopt aan delfstoffen, waaromtrent betrouwbare gegevens beschikbaar zijn, en dat Indië jaarlijks gemiddeld voor een waarde van 120 millioen gulden heeft ingevoerd aan mineralen en minerale producten, die in het land worden gevonden of daar kunnen worden voortgebracht, waarbij niet eens rekening gehouden is met zulke zaken als aardewerk, porceleinen voorwerpen, spoorwegmateriaal en vele andere artikelen, welker grondstof in Indië in groote hoeveelheden voorhanden is. Vier vijfden van de waarde der minerale producten komen voor rekening van goud, steenkool en petroleum. Deze zaken, zoowel als 't zout, dat het overblijvende één vijfde voor 'n groot deel voor zijne rekening neemt, worden betrekkelijk gemakkelijk gewonnen, en loonen de kosten van het bedrijf zonder rekening te houden met de waarde der nevenproducten. Zulke delfstoffen als robijnen, mica en mangaanerts, die met het salpeter het staatje van de indische minerale producten zoo goed als completeeren, worden alleen voor den uitvoer geëxploiteerd. IJzer komt daarin met een hoogst geringe waarde voor.

Het overzicht legt bijzonderen nadruk op den innigen samenhang in alle landen tusschen de onderscheidene chemische- en metaal-industriën, hoe de eene van de andere afhangt, en op de noodzakelijkheid diensvolgens van hare gelijktijdige ontwikkeling. De kopersulfaten bijvoorbeeld alleen voor het metaal te ontginnen, levert zelden voordeel op, maar de toestand wordt gered door het zwavelzuur, dat gelijktijdig gewonnen kan worden met de extractie van het metaal. Het zwavelzuur op zijne beurt is voor zijne waarde afhankelijk van de vraag van tal van andere industrieën, waarvoor het onmisbaar is. Tot nu toe heeft Indië al het benoodigd zwavelzuur moeten invoeren en feitelijk ook al het koper, waaraan het behoefte had. Mangaan-erts levert een ander voorbeeld op. De exploitatie van dit erts dagteekent in Indië eerst van 12 jaren her; op het oogenblik wordt de productie slechts overtroffen door die van Rusland, waarop zij wel is waar als slechte tweede volgt, maar de afzettingen zijn van hooge waarde. De voornaamste toepassing van deze delfstof is die bij de vervaardiging van staal, eene industrie, die in Indië nog in hare kindsheid is. Bij gebreke aan lokale vraag, zijn de mangaan-mijnbezitters genoodzaakt hun erts naar Europa en Amerika uit te voeren. Dat is slechts mogelijk voor het beste deel van hun erts, en de vrachtkosten laten dan nog slechts de helft van den europeeschen marktprijs ter verdeeling over tusschen de producenten en de spoorwegen, die het erts naar de kust brengen. Indië moet nu weer voor de vracht van het staal betalen, dat zijn eigen mangaan weer ten deele mee terug brengt. Aluminium is een ander voorbeeld. Er is in Indië lateriet in groote hoeveelheden voorhanden, geheel gelijk aan het »bauxite,« in Europa de basis van het metaal. De transportkosten beletten de ontginning van deze delfstof, die alleen loonend kan zijn bij extractie van het aluminium aan de groeven. Hiertoe is soda noodig. Deze stof wordt niet in Indië gemaakt, wat evenwel zeer wel zou kunnen, indien er maar voldoende vraag naar dat artikel zoowel als naar zijn nevenproduct, het bij de papierfabricage te benutten chlorine ware.«

Omtrent de drie, voor Indië voornaamste voortbrengselen uit het delfstoffenrijk, steenkolen, goud, en petroleum, vernemen wij het volgende:

De steenkolen komen hoofdzakelijk uit Bengalen, (de mijnen van Giridih), maar worden ook in het rijk van den nizam van Haiderabad, de centrale provinciën, benevens in Assam en Birmah gevonden. De productie van deze delfstof is van 4 millioen tonnen in 1897 tot 7½ millioen tonnen in 1903 gestegen. De indische spoorwegen gebruiken ongeveer het een derde van de koloniale productie. De uitvoer naar Ceylon en de Straits-Settlements was toenemende.

Het goud komt bijna geheel uit Mysore, waar zeer rijke en gemakkelijk te bewerken kwartsaders worden gevonden. De productie is van 391000 onsen in 1897 tot 604000 onsen in 1903 gestegen, en de waarde van het van 1882 tot 1903 verkregen goud bedraagt ongeveer 220 millioen gulden.

De petroleum komt uit Birmah en Assam. De productie van dit artikel is in de laatste zes jaren vóór 1904 verviervoudigd. Er is sprake van om deze stof door middel van leidingen uit het binnenland naar de haven Rangoen te voeren, vanwaar ze dan met tankschepen naar de verschillende bestemmingen zou worden overgevoerd.

Zooals uit bovenstaand aan de *Times* ontleend citaat blijkt, is in Engelsch Indië ook nog niet veel voordeel getrokken uit de natuurlijke rijkdommen van den bodem, om daarop industrieën op te bouwen. Toch is daarmee reeds een begin gemaakt, en wel bij voorbeeld te Barakur, in de nabijheid van de bengaalsche steenkolenmijnen, waar in de ijzerwerken nu reeds een aanvang werd gemaakt met de vervaardiging van staal, dat er tot een hoeveelheid van 500 ton in de week wordt verkregen, van een hoedanigheid, die het product in staat stelt de vergelijking met het amerikaansch en europeesch fabrikaat glansrijk te doorstaan.

Een grootsch plan schijnt hier verder den stoot te zullen geven tot de ontwikkeling of opkomst van verschillende takken van industrie. In Radjzpoer in de Centrale Provinciën moet de aanwezigheid in ontzaglijke hoeveelheid zijn vastgesteld van buitengewoon rijk ijzererts. Een maatschappij zou worden gevormd, met een kapitaal van ongeveer 15 millioen gulden, voor de ontginning van bedoelde terreinen, die gunstig gelegen zijn voor den aanvoer van de benoodigde brandstoffen uit de verschillende steenkolenmijnen, waar men ook de cokes wil bereiden volgens de nieuwste methodes, ten gebruike van de gietovens, die bij de ijzermijnen zouden komen te staan.

Gaat dit plannetje door, dan zal ongetwijfeld Engelsch-Indië al een flinken stap verder hebben gezet op den weg der evolutie van den agricultuur tot den industrieelen staat, waarop het, tegenover ons Indië met zijn suikerfabrieken, op den hoogen trap van ontwikkeling zijner katoen-industrie kan wijzen, beide takken van nijverheid evenwel als het ware samenhangend met den landbouw.

Hierbij zij gemeld dat voor den landbouw in Engelsch-Indië blijkbaar de vooruitzichten weder minder gunstig zijn. Bij de, voor het dienstjaar 1905—1906 onlangs aan den Raad van den onderkoning te Calcutta ingediende begrooting wordt ten minste weer gerekend op een som van ruim 2½ millioen gulden voor ondersteuning van hongerlijders in de provinciën Madras en Bombay, terwijl nu ook eindelijk is overgegaan tot vermindering van belastingen, waarop, in verband met de herhaalde overschotten der laatste jaren (o. a. 36 millioen voor den dienst 1903—1904 en op ongeveer 42 millioen gulden geschat voor het jaar 1904—1905) en met het oog op den heerschenden en ellendigen toestand van de groote meerderheid der inlandsche bevolking, telkens was aangedrongen, tot welke vermindering zeker wel de minder gunstige vooruitzichten ook het hunne zullen hebben bijgedragen. De geheele vermindering, w. o. ongeveer 15 millioen op de zoutbelasting, komt tot een bedrag van omstreeks 29 millioen gulden, een paar millioen meer slechts dan wat de reorganisatie van het leger in het komende jaar aan Indië zal kosten, nl. ca. 26,5 millioen gulden.

Wat de oogst-vooruitzichten aangaat, die in het begin van dit jaar zich zoo gunstig lieten aanzien, is nu al vast bekend, dat met uitzondering van Bengalen over nagenoeg het geheele oppervlak der kolonie, de voorjaarsoogst hetzij mislukt is, dan wel slechts schrale resultaten zal opleveren. De *Times* troostte zich met de opmerking, dat de voorjaarsoogst niet die is, waarvan de inlandsche bevolking zich moet voeden, maar zelfs in het groote hongersnoodjaar 1901 leverde Indië nog voldoende voedingsmiddelen op, om groote hoeveelheden graan uit te voeren, die de landbouwende klasse te arm was om voor eigen voeding in te koopen, en ten deele zelfs moest afstaan tot den laatsten korrel graan, om aan de eischen van den fiscus te voldoen. Met de gestrengheid van den fiscus van toen zal 't nu uit wezen, maar de vraag is of de indische landbouwer, na alle klappen van de laatste jaren wel in staat zal wezen om het verlies van zijn geheelen, of 't grootste gedeelte van zijn voorjaarsoogst te boven te komen.

De naaste toekomst laat zich dus uit economisch oogpunt voor de kolonie hoogst donker inzien, al wordt nu ook weder op 'n overschot van omstreeks 11 millioen gulden gerekend, nadat voor het leger alleen een som van 243 millioen gulden zal zijn uitgegeven.

Bij de ellende, die uit de mislukking van den eersten oogst zal voortspruiten, voegt zich nu nog een anderen geesel, die van de pest, welke ziekte zich in de kolonie op onrustbarende wijze uitbreidt gelijk blijken moge uit de toename der sterfgevallen aan die ziekte, welker aantal van 1¼ millioen in het zesjarig tijdvak 1896—1902, steeg tot 853.573 in het enkele jaar 1903, en 1 millioen in 1904, terwijl voor 1905 nog een veel grooter aantal sterfgevallen aan die ziekte wordt verwacht, waarbij nog in aanmerking moet worden genomen, dat de autoriteiten over het geheel de meening zijn toegedaan, dat bij de officieele gevallen, waarvan kennis bekomen werd, gevoeglijk 50 percent kan worden gevoegd om het ware cijfer te verkrijgen.

Wat ook de oorzaken van de, zoo gestadige uitbreiding dezer epidemie moge zijn, welke nu al negen jaren lang in de kolonie woedt, het zal moeilijk vallen te ontkennen, dat de kiemen een vruchtbaren bodem vinden in een, door honger en gebrek verzwakte bevolking.

En al moge nu, veel van die ellende op rekening geschoven worden van de natuur, welke zich bij herhaling zoo ongenadig betoonde tegenover den engelsch-indischen landbouwer, eene der hoofdoorzaken is toch zeker wel mede het feit, dat eene millioenen-bevolking met den landbouw staat of valt. Men begint dit, evenals ten onzent, ook in Engelsch-Indië in te zien, en het schijnt, dat dáár het particulier initiatief, officieel daartoe aangemoedigd, voor het land nieuwe wegen zal banen. Moge, wanneer het dáár werkelijk er toe komt, dit voorbeeld in onze kolonie navolging vinden. Men zit, wij weten het, van hooger hand in dit opzicht niet stil, maar mogen we spoedig eens van werkelijk aanpakken hooren. Het voorbeeld van den agricultuur-staat in Engelsch-Indië moet tot nadenken en handelen wekken.

Inlandsche Politie. Naar aanleiding van het optreden van inlandsche politiedienaren tegenover blanken in de duitsche koloniën, waarover men in duitsche koloniale kringen alles behalve gesticht was, werd door de »Deutsche Kolonial Gesellschaft« een rondschrijven aan de duitsche consulaten in vreemde koloniën gericht, met het verzoek te willen mededeelen, hoe het daar stond met de bevoegdheden van de inlandsche politie tegenover de blanke kolonisten. Uit de ontvangen mededeelingen valt het volgende samen te vatten.

In de engelsche koloniën geldt als beginsel, dat de inlandsche politiedienaren dezelfde bevoegdheden hebben als hun blanke collega's, maar in de praktijk ziet het er veelal anders uit, behalve bijvoorbeeld te Hongkong, waar uitspattingen van zeelieden van vreemde nationaliteit aan de orde van den dag zijn, en den chineeschen en indischen politie-dienaren is toegestaan elk oogenblik in te grijpen. Maar in vele andere koloniën is die gelijkstelling van blank en gekleurd niet te vinden. Zoo hebben o. a. in Oeganda de inlandsche beambten geenerlei bevoegdheid tegenover de blanke bevolking; is aan de indiaansche politie in Canada de bevoegdheid ontzegd om bevelen tot inhechtenisneming uit te voeren; hebben de inlandsche beambten in Australië geenerlei bevoegdheid tegenover de blanken; is het hun te Singapore ten plicht gesteld om zoo mogelijk, wanneer Europeanen zich aan overtredingen schuldig maken, een europeeschen beambte er bij te roepen, en in elk geval, bij inhechtenisneming van een Europeaan, dezen onmiddellijk voor een europeeschen inspecteur te brengen. Te Zanzibar mag een Europeaan slechts in uiterst dringende gevallen in hechtenis genomen worden. Is hij ter plaatse bekend, dan behoort van het geval alleen aangifte te worden gedaan.

Op het deensche Sint Thomas zijn blanke en negerbeambten volkomen gelijk gesteld, maar men kiest voor den politiedienst slechts die zwarten, die door hunne opleiding en een zekere mate van beschaving, daartoe in aanmerking komen.

In de fransche koloniën zijn den inlandschen beambten tegenover blanken ook al geen vèrstrekkende bevoegdheden verleend. In Cochin-China b. v. moet een inlandsch beambte, die een Europeaan aan eenig vergrijp op heeterdaad betrapt zich zooveel mogelijk onthouden van een persoonlijk optreden, en trachten door den delinquent te volgen, zijne identiteit vast te stellen, in elk geval echter met alle hem ten dienste staande middelen er op uit wezen om zoo spoedig mogelijk het optreden van europeesche politie-organen te bewerken. Het komt zoo goed als nooit voor dat een Europeaan door annamitische politiebeambten in hechtenis genomen wordt. De indische beambten te Pondichéry, hoewel overigens met de europeesche gelijk gesteld, vermijden het uit zich zelven om zelfstandig tegen Europeanen op te treden. Op Madagaskar mogen de inlandsche beambten alleen bij zware vergrijpen Europeanen in hechtenis nemen. In Tunis moeten zij daartoe steeds de bemiddeling van een europeeschen collega inroepen.

Uit Lorenzo Marques werd gemeld dat blank en zwart volkomen gelijk gesteld zijn, maar dat de inlandsche politie feitelijk slechts als gewapende macht tegenover de inlandsche bevolking wordt gebruikt.

In de duitsche koloniën geldt algemeen het beginsel dat de inlandsche beambten de bevoegdheid missen om een blanke in hechtenis te nemen. Een uitzondering wordt hierop, wat Duitsch Oost-Afrika aangaat, gemaakt ten opzichte van passagiers of opvarenden van schepen, die zich aan eenig vergrijp in een havenplaats schuldig maken, en indien er gevaar bestaat, dat de schuldige zich uit de voeten zou maken, voor dat de inlandsche beambte een europeeschen meerdere zou hebben kunnen waarschuwen.

Boekbespreking.

In het Maartnummer van de *Vragen des Tijds* een lang artikel van Prof. Mr. Treub over den »komenden stembusstrijd« waarin natuurlijk geen enkel woord voorkomt over het belang om bij het kiezen van strijdkandidaten tevens te letten op het vermeerderen der koloniale kennis in de Tweede Kamer. Verder, onafhankelijk daarvan, een kort artikel van den heer P. H. van der Kemp die tracht het gemis aan 't recht begrip van Nederlands grootste belang bij de politieke partijen en haar voorgangers te vergoelijken.

Het spijt ons dat wij, zooals trouwens reeds genoeg gebleken is, in dit geval niet met den afgetreden voorzitter der Vereeniging »Moederland en koloniën« kunnen meegaan en dat wij bij onze meening moeten blijven, dat de geringe invloed, die genoemde Indische kiesvereeniging bij de voorbereiding van den grooten slag uitoefent, voor een belangrijk deel aan hare eigene houding is toe te schrijven. Zij liet in de eerste maanden van dit jaar, lange redevoeringen houden over ongetwijfeld heel belangrijke zaken, maar had toen juist waakzaam en krachtig moeten optreden om de kiezers van de verschillende politieke richtingen op hun plicht tegenover de koloniën te wijzen. Met haar vaandel, haar program, kwam zij op de paradeplaats, toen alle andere legerafdeelingen reeds ten strijde waren uitgetogen.

Verwonderen deed het ons verder den heer v. d. K. in zijn pleidooi tot vergoelijking van de achteruitzetting van de koloniale belangen bij de verkiezingen te zien schrijven:

»Het zwaartepunt der werkzaamheden van 's lands »vertegenwoordiging is toch gelegen in de groote sociale »quaestiën.« Even alsof het degelijk beheer van overzeesche koloniën en bezittingen, niet een der voornaamste sociale quaestiën van den dag is, niet alleen bij ons maar ook in de gansche wereld!

En waar hij iets verder de geringe beteekenis van Nederland aantoont, waar het betreft de algemeene Europeesche politiek vergeet hij geheel en al, dat wij juist alléén als koloniale mogendheid nog beteekenis hebben en dat juist een kenmerkende koloniale politiek, die beteekenis van den eersten rang zou kunnen doen worden.

Nederlands verzuim tegenover de koloniën wordt door hem niet groot geacht want »de finantieele toestand is bijzonder »bedenkelijk; aanleiding genoeg om onwillekeurig terug »te schrikken voor verstrekkende hervormingen, die »slechts nieuwe geldelijke opofferingen vorderen.« Niet zoozeer echter de finantieele toestand van O.-Indië, maar wel de economische toestand der bevolking is zeer bedenkelijk en alleen door verstrekkende maatregelen is daarin verbetering te brengen. Mag de vrees dat dit geld zal kosten nu reden zijn om het nemen dier maatregelen te verwaarloozen en alleen de sociale toestanden in het klein plekje »Moederland« te verbeteren, waarvoor toch ook millioenen zullen moeten worden besteed.

Voor den heer v. d. K bestaat er echter geen koloniale beginselstrijd meer, daar »mannen van de meest verscheiden „politieke richtingen, zich omtrent het karakter der (noodige) „verbetering kunnen vereenigen, om ten slotte enkel van ge„voelen te verschillen over de wijze, waarop in geldelijk „opzicht aan Indië's behoefte zal worden voldaan." Wij eenvoudigen van geest hebben echter nog bij de laatste begrootings discussiën twee stroomingen meenen te ontdekken, de eene die in het volle besef van het gewicht van den toestand dadelijk krachtig zou hebben willen doortasten om afdoend werk te leveren, de andere, veel sterkere, die van 't verleenen van hulp goedschiks niet af-kunnende, een luttel bedrag aanwees, waarmee ze hoopte nu verder van dat geleuter over koloniale nooden af te zijn. Twee zeer verschillende beginselen zouden wij zoo denken.

En terwijl wij nu den Minister van koloniën rekenen persoonlijk tot onze medestanders in de eerste groep te behooren, doch het kabinet in zijn geheel zouden brengen tot de tweede, moeten wij toch toegeven, dat uit een koloniaal oogpunt tot partij-oppositie tegen het christelijk Ministerie geen motief is.

Dit is dan ook niet het aanbeeld waarop wij steeds hebben gehamerd. Wij hebben er niets op tegen, dat men aan den eenen kant mannen voorop zet, die de kracht „en het talent hebben om de bestaande regeering te bestrijden" en aan den anderen kant mannen die met hart en ziel de meening verdedigen, dat 's lands heil van het christelijk beginsel afhangt, maar wij hebben de overtuiging dat men in beide kampen die voor den partijstrijd geschikte mannen ook zal vinden onder de »zoogenaamde koloniale specialiteiten« en wij vinden het een droevig verschijnsel — onzens inziens getuigende van weinig besef bij het volk der groote waarde van het koloniale vraagstuk — dat, met de loffelijke uitzondering van Zevenbergen en Zwolle, door geen enkel kiezerslichaam, aan het zoeken van eenen voor hare richting, een haar streven, passenden man, tevens koloniale kennis en ondervinding bezittende, is gedacht.

Wij staan dan ook geheel tegenover den heer v. d. K. waar hij deze „achteruitzetting" best te verklaren acht, en dat wel zonder de opvatting te hebben, dat het Nederlandsch publiek door gebrek aan kennis weinig belang stelt in koloniale aangelegenheden. Wij zijn daarentegen innig overtuigd, dat het gebrek aan „eenige diepgaande kennis" der koloniale belangen, ook bij de leiders der politieke partijen, een groot gevaar oplevert en dat deze leiders door niet te trachten, die kennis op te doen of mee te werken om in de Volksvertegenwoordiging de koloniale kennis steeds op hooger peil te brengen, in ons land, waarvan het moreel en materieel bestaan voor een groot deel nog steeds op de koloniën drijft, eenegroote verantwoordelijkheid op zich laden.

Voornaamste inhoud van Nederlandsche Tijdschriften over Oost- en West-Indië.

De Indische Gids. April 1905.

Java en Madoera contra de Buitenbezittingen, door W. M., met een naschrift van de Redactie. — Het ruilmiddel der bevolking op Lombok, door J. C. van Eerde. — *Varia*: Uitvoerrechten in Indië, door J. E. de M. — De wettigheid van koloniale geldleeningen. — *Maandel. revue van Brochures enz.* De Javaansche adat. De Vosmaer-baai. Onze scheepsmacht in Oost-Indië. Vooruitgang in Indië. Een orkaan op het Jang-gebergte. Bezuinigingen bij het N. I. leger. Art. 75 en 109 van het R. R. Inlandsche bestuursambtenaren. Een bede van Dr. J. Groneman. De ambtenaarsbemoeienis in Indië. De vestiging van ons gezag op Ambon. De wetenschappelijke expeditie naar Nieuw-Guinéa. De pacht der Duizend-eilanden. Belasting op Sumatra's Westkust. De achteruitgang van de koffiecultuur op Sum. Westkust. Wat betaalt de Maleier? Oorlogsgebruiken tegenover minder beschaafden. Mijnbouwkundige opsporingen in Djambi. Het huldeblijk der Regenten van Java en Madura. Het leger des Heils op Java. Boni. Banka. Het kolenvervoer op Sumatra's Westkust. De Javaansche taal in het Indische leger. Overbevolking op Java? Tuchtiging. — *Koloniale literatuur*: Handboek ten dienste van de Suikerrietcultuur en de Rietsuikerfabricage op Java, door H. A. P. M. Tervooren. — De bestuursstelsels der hedendaagsche koloniën, door H. van Kol. — *Wetenschap en industrie*: De exploitatie der djati-bosschen op Java. — De verhooging der suikerprijzen. — De eilanden Guam en Jap. — Een bezoek aan het „Paleis de la Femme", door F. — Maandel. Bibliographie voor Oost- en West-Indië, door W. C. M. — Financiëel overzicht.

De Indische Mercuur. 4 April 1905. No. 14.

De Suikerindustrie op Java, in betrekking tot den economischen toestand van de daarbij betrokken bevolking, door v. G. — Nederlandsche Afd. der N. I. Mij. van Nijverheid en Landbouw. Discussie over de voordracht van den heer Homan van der Heide. — Over de Kenningwerken en verkeerde conclusies, door J. Homan van der Heide. — Kinamarkt, door C. H. V. M. von Winning. — Kina en kinine. — Verslagen van Maatschappijen, enz.

Vragen van den Dag. April 1905.

T. J. van der Molen: Suikers en suiker-surrogaten. — Dr. R. B. Damsté: Pelgrimstochten naar Mekka.

De Militaire Gids. 1905. 4e Afl.

Een krachtige vloot voor Oost-Indië. Een beroep op de Nederlandsche pers, door J. van der Elst. — Het Departement van Marine in Nederlandsch-Indië, door J. P. van Rossum.

Weekblad voor Indië. No. 45.

Voorname bezoekers van den Boroboedoer, herinneringen van dr. J. Groneman. — De nieuwe tramlijn Willem I-Magelang, door Ed. van Ghert (met foto's). — Niet-alledaagsche motorreis over Java, door W. van Delft (vervolg). — Op de voorgalerij (brieven uit Batavia), VIII. — Ingezonden (Vrouwenbelangen, door J. Scheltema Sannes). — Uit het leven van een ontvanger (slot). — Bericht.

NAAMLIJST VAN LEDEN toegetreden tot de Vereeniging „Oost en West" in de maand Maart 1905.

Naam	Woonplaats	Bedrag	
Heer Aug. Volmar,	Amsterdam,	f 2.50	lid.
„ P. Wijga,	„	- 1.50	„
„ Dr. H. C. Bijl,	„	- 2.50	„
„ M. Elias,	„	- 2.50	„
„ P. M. Letterie,	„	- 2.50	„
Import-Maatschappij voorh. de Roos,	Arnhem,	- 5.—	don.
Heer H. Pijttersen,	„	- 1.50	lid.
„ Mr. Ch. A. Henny,		- 1.50	„
„ J. J. Klene,	's Gravenhage,	- 1.50	„
„ Mr. J. Lee,	„	- 2.50	„
„ D. van Blom,	„	- 1.50	„
„ H. P. Wagner,	„	- 1.50	„
„ A. Z. Zegers de Beijl,	„	- 1.50	„
„ A. H. G. Fokker,	„	- 2.50	„
„ A. H. E. Douwes Dekker,	„	- 1.50	„
Mevr. J. C. H. Binnendijk, geb. Le Sueur,	„	- 1.50	„
Heer W. Rooseboom,	„	- 20.—	don.
„ W. Freijburg,	„	- 5.—	„
Mevr. C. W. Roem, geb. v/d. Ven,	„	- 1.50	lid.
Heer G. Knobloch,	Neudorf, Pr. Silezië,	- 2.50	„
„ P. J. L. de Chateleux,	Nijmegen,	- 2.50	„
„ A. Isaäcson,	„	- 1.50	„
Mevr. L. Smith, geb. Kiliaan,	Paramaribo,	- 2.50	„
Heer W. C. H. Gautier,	„	- 2.50	„
„ P. L. Sweemer,	„	- 2.50	„
„ Johan Casilho,	Suriname,	- 2.50	„
„ Radhen Ngabei Djojopoespito,	Soerakarta,	- 2.50	„
„ Mr. H. A. Lorents,	Utrecht,	- 1.50	„
„ G. Blaauw,	„	- 1.50	„

De heer P. H. van der Kemp verhoogde zijne contributie tot f 2.50.

Aan Donateurs, Leden en Abonn., *die verhuizen* of het *weekblad niet geregeld mochten ontvangen*, wordt verzocht hiervan *kennis te geven aan den Administrateur, Riouwstraat* 212, *den Haag*.

Correspondentie.

Het jaarverslag van *Nijmegen*, dat nog al omvangrijk is, kan eerst in 't volgende nummer worden geplaatst.

Lijst van aangekomen en vertrokken passagiers uit en naar O.-Indië.

S. S. »Sindoro« van Rotterdam naar Batavia:

Te Rotterdam hebben zich ingescheept R. F. van Hoogenhuijze, Mevrouw L. Humme-Bresser en 1 kind, Mr. H. G. Derx, echtgenoote en 3 kinderen, H. Tollens, echtg. en 2 kinderen, Mevr. C. B. Everwijn-van der Kemp en 1 kind, F. J. Ficq, H. Velu en dochter, Mej. C. Elfferich, M. Cohen, L. J. Weersma, J. G. van Wijk, Jac. de Ridder, G. J. J. de Woydill, A. Hekking.

Naar Marseille: Mr. J. Wolterbeek Muller.

Te Marseille zullen zich inschepen J. de Boog, W. J. F. de Rijk en echtg., Mej. M. J. A. Harloff, Mevr. P. Godefroy Ecoma Verstege en 1 kind, Joh. Huber, echtg. en 3 kinderen, Jhr. R. A. Quintus, L. N. van Meeverden en echtgenoote, Mejuffrouw E. F. M. J. Nittel, Mejuffr. H. A. Tamson, A. F. van Rheeden en echtgenoote, C. J. Duijster en echtgenoote, Mevr. C. A. M. Matthes—de Kock, J. van Koesveld en echtgenoote, J. F. W. van Vloten, H. Groothuis en echtgenoote, J. E. G. van Lookeren en dochter, H. A. Hartogh Heijs van der Lier, echtgenoote en 1 kind, J. P. W. Meijer echtgenoote en 3 kinderen, J. M. Catow, J. Sieburgh, echtgenoote en dochter, Dr. O. Deggeler, W. B. H. Francken, P. A. C. Arriëns, Mejuffrouw H. van Houten, Mevrouw A. C. C. Piepers—Monsantofils, K. G. H. N. Thörig en echtg., Mejuffrouw C. S. H. Camphuis, Mevrouw wed. J. den Houter—Gouverneur, A. Hofman, W. C. L. J. Halverhout, N. Leverkamp.

S.S. »Oengaran« van Batavia te Marseille 2 April 1905:

J. R. van der Monde, N. Th. J. van Kuyk en echtg., H. J. Dijkstra, A. L. Langeveld echtgenoote en 2 kind., E. Franken. A. J. de Grys, J. A. B. de Graad, benevens H. M. onderofficieren en minderen van Land- en Zeemacht.

Te Padang embarkeerden:

P. A. Gallas met echtgenoote en 2 kinderen, W. Jonker, Mevrouw J. Warmelo—Knottenbelt.

Advertentiën.

RINCK,
Hofleverancier, Schouwburgstraat 2.
Specialiteit in PORTEM., PORTEF., ETUIS, ALBUMS enz.
Billijke Prijzen.
Reparatiën enz. alles zeer solide.
Voor Indië expresse bewerking.

CENTRAAL-APOTHEEK
„De Archipel."
Javastraat 49. — Telefoon N°. 1352.
R. R. NAUTA, Apotheker.
Handel in:
Chemicaliën & Drogerijen, Verbandstoffen,
Minerale wateren en Zouten,
Homoeopatische Geneesmiddelen van
Dr. Willsman Schwabe in orig. verpakking.
Binnen- en Buitenlandsche Spécialité's
w. o. Quina Laroche per 1/2 fl. 1.—
„ „ „ „ 1/1 fl. 1.90
NB. De recepten worden tegen zeer billijken prijs gereed gemaakt. Indien gewenscht kunnen zij afgehaald worden, zonder verhooging van prijs.

J. J. Sand,
Wagenstraat 114, Den Haag.
Mozaïek en hardgebakken Vloertegels
voor
Kerken, Scholen, Kazernes, Stations, Villa's, Fabrieken, enz.
Verglaasde tegels voor Wandbekleeding.
Teekeningen en prijscourant fr. op aanvrage.

„PAX",
Zoutmanstraat 29, Den Haag.
Groote keuze: Tegels, Vonga's, Wandteksten op karton en glas, Photo's, chr. en fant.; nieuwste jongens en meisjes prachtbandjes, Prentb., ook chr.; inkten, lijm, schrijf-, school- en kantoorbehoeften.

MAISON DROUOT
Lange Houtstraat 7 en 2, Den Haag.
Telephoon 753.
GROOTSTE INRICHTING
tot complete Meubeleering, Behangerij, Stoffeerderij.
EIGEN MEUBELFABRIEK.
Antiquiteiten en Kunstvoorwerpen.

J. BRAND,
PAPESTRAAT 10.
Tailleur pour Hommes et Dames.
Prix très modérés.

P. C. MULLER, Witte de Withstraat 103,
DEN HAAG.
RIJWIELHANDEL.
Fabriek der NOVA-Rijwielen.
Agent der TEMPO- en BRUNO-Rijwielen.
1ste Klas Reparatie-Inrichting.
Emailleeren. Verhuren. Vernikkelen.

WISBRUN & LIFFMANN,
Den Haag, Veenestraat 35.
Zijden Stoffen, Garneerartikelen, Kant, Kantstoffen, Entre deux, Lint, Knoopen enz.
Beste en Goedkoopste Adres voor Naaisterfournituren.

Ned. Schoen-Industrie.
Westeinde 88. DEN HAAG. Weimarstraat 18.
Grootste en meest gesorteerde Schoenmagazijnen van den Haag en omstreken. Eenig adres waar aan particulieren voor grossiers prijzen wordt verkocht. Specialiteit in platvoetzoolen ook naar gipsvorm en volgens medisch voorschrift.

TOKO BAHROE
thans gevestigd v. Kinsbergenstraat 126.
Speciaal adres voor **Boenboe en Kruiden. Samballans en Siropen.**
Aanbevelend,
W. BARNAS.

Bloemenmagazijn
van Th. JANSEN,
Koningin Emmakade 89.
Telephoon n°. 2556.
Aanleg en onderhoud van Tuinen.

Firma Wed. C. P. MIJNLIEF,
Lange Beestenmarkt 65a.
Bekroond met Gouden en Verguld Zilveren Medaille te 's-Gravenhage 1898.
Mijnlief's Kinder- en Zoet Roggebrood
aanbevolen door H.H. doctoren.
OPGERICHT 1793.

KANTOOR DER
Begrafenis-Maatschappij
„SECURITAS".
Waldeck Pyrmontkade 54, Den Haag.
Directeur H. W. MUR.
Grafkransen, Monumenten enz.

NAAIMACHINENHANDEL
v/h. A. LEWENSTEIN.
WAGENSTRAAT 18 a.
Levert uitsluitend 1ste kwaliteit naaimachinen.
Gratis onderricht in het moderne borduren en stoppen.

J. F. J. BAKKER,
24 Raamstraat 24.
Handel in Koloniale waren & Comestibles
Telephoonnummer 880.
Vraag steeds:
Preanger, Java en Santos koffie.
Dagelijks versch gebrand.
Alsook de Congo Thee per ons 16—20 cts.

W. ROELOFSEN.
Columbusstraat 101.
Teleph. 2774.
Specialiteit in Indische Ingredienten.
Sambals in fleschjes en blikjes,
Palmin plantenboter, **Sportbeschuit** van de kolonie I. B. te Blaricum.

A. A. REGENSBURG
TANDARTS.
Laan van Meerdervoort 157, Den Haag.

POPPEN. POPPEN.
OUDSTE ADRES van POPPEN en POPPENKLEEDING.
Alle soorten reparatiën.
GROOTSTE SORTEERING in
echte haren- en fantasie-pruiken.
Th. A. KEET,
OUDE MOLSTRAAT 11 bij de Papenstraat.

Ch. W. GUY,
Prins Hendrikstr. 151 DEN HAAG.
Piano's, Orgels en Muziekinstrum.
Stemmen, Repareeren, Verhuren.

B. SCHOEMAKER,
TAILLEUR.
Specialiteit in Engelsche Stoffen.
Westeinde 16. — Den Haag.

SACHS & Co.
Den Haag. Rotterdam. Utrecht.
Specialiteit Hemden naar Maat.

Vitrauphanie of Glaspapier
voor horren, puiramen, enz.
H. J. T. MATVELD,
Wagenstraat 127,
eenig filiaal Zoutmanstraat 56.

M. van STEENBERGEN
Groothandel in Aardappelen.
Korte Groenewegje 122—125.
Teleph. Interc. 1989. Telegramadres Steenbergen Haag.
Levering bij minstens een ½ H.L.

S. SPIJER & Co.
Magazijnen in Goud, Zilver, Diamanten.
26 Spuistraat 26 — 7 Schoolstraat 7
hoek Passage. over de Vischbanken.
'S-GRAVENHAGE.

L. A. GIRCOUR
Specialiteit in
Fransche Cognac en Wijn.
Handel in Gedistilleerd en Bieren.
Korte Hoogstraat 11.

„TRANSVALIA".
Prins Hendrikstraat 74.
Dr. Jaegers zuiver wollen ondergoederen.
Dames-modeartikelen.
Geconfectionneerde ondergoederen.

Rijwielfabriek en Magazijn BOSCHHOEK.
Gevestigd sedert 1899.
François Valentijnstraat 177,
hoek Anna van Buerenstraat.
Reparatie-Inrichting voor alle bestaande merken van Rijwielen.
Agentuur van 1e Klas Engelsche en Duitsche Fabrieken.

P. F. A. SCHREINER
Behangerij. — Stoffeerderij.
Compleete Meubileering.
Bedden- en Meubel-Magazijnen.
Zoutmanstraat 18-20, DEN HAAG.
Telephoon 1864.

Gebr. UITERWIJK.
Piet Heinstraat 99. — 's-Gravenhage.
Telephoon 3413.
Huishoudelijke Artikelen.
Haarden, Fornuizen,
Kinderwagens en Sportkarren.
Smederijwerken, etc.

Firma Gebr. KALSE,
Vlamingstraat 41. Den Haag.
KANTOORBOEKHANDEL.
Specialiteit in Lederwaren.
Kastpapier. — Kastranden. — Kastzeildoek.

FABRIEK
VAN
Gaskronen, Kandelabres, Appliques
Kopergieterij. Koperdraaierij. **W. J. Schuling.** Koperslagerij. Koperdrijverij.
Paveljoensgracht N°. 29a.
FILIAAL: KORTE HOUTSTRAAT N°. 2.
BIJ HET PLEIN.

B. DERKSEN,
Brood- en Beschuitfabriek „de Oude Vette Hen".
Hofleverancier.
Telephoon 2480. Oude Molstraat 8.
DEN HAAG.
Gewoon en Luxebrood, Beschuit, Krentenbrood enz.

Begrafenis-Onderneming
van D. J. JOUVENAAR.
Hoofd-Kantoor: Veenkade 56.
Specialiteit in GRAFHEKKEN, ZERKEN en MONUMENTEN.

Croes & Co. — Spui 231.
Fabriek van Koper- & Blikwerk.
BLANK, GELAKT en VERNIKKELD.
Gegalvaniseerde artikelen voor
HOENDERPARKEN.
alles volgens opgaaf of teekening.
Magazijn van Huishoudelijke Artikelen.
BINNENKISTEN VOOR INDIË.

VAN RIJSWIJK & ZOON
Hofleveranciers.
Veenkade, Kettingstraat n/d Passage
Bloemwerken van Kunst en Smaak.
AANLEG en ONDERHOUD van TUINEN.
3340 Telefoon 2875.

HAUTE NOUVEAUTÉ
IN
ENGELSCHE STOFFEN
C. A. JANSEN.
TAILLEUR.
WAGENSTRAAT 81. — DEN HAAG.

C. HOYNG,
Den Haag. — Utrecht.
Geïllustreerde Prijscouranten worden gratis op aanvrage toegezonden

Echt Chineesche Thee,
speciaal aanbevolen aan Indische familie's.

REPATRIEERENDEN.
Compleete meubileeringen
in Huur.
Voor benedenhuizen van af f 15 p. md
„ bovenhuizen „ „ - 25 „
Voor geheele woningen na overeenkomst.
INLICHTINGEN OMTRENT WONINGEN etc. OP AANVRAAG.

Meubelfabriek en Magazijnen
v/h CORSMIT BROSSOIS & Co.
WAGENSTRAAT 18. — DEN HAAG.
SPECIAAL ADRES
VOOR COMPLETE MEUBILEERING.

18 à 20 pCt.
De naaml. vennootschap
Verbruiksvereeniging
INSULINDE,
2e Schuijtstr. no. 1,
verkoopt à contant
KRUIDENIERSWAREN en
COMESTIBLES 18 à 20 pCt.
beneden de gewone winkelprijzen.
Vraagt prijscourant.
De Directeur,
E. C. SENGER.

Witte Goederen.
Tricot Ondergoederen,
SCHENK & Zn.,
Veenestraat 52, Den Haag.
Lingeries.
Bébé Artikelen.

JAC. MOULIJN,
OPTICIEN. — INSTRUMENTMAKER,
2e WAGENSTRAAT 95.
TELEFOON No. **904.**
Billijk en **solied** adres voor alle artikelen voor
ZIEKENVERPLEGING,
Hospitaallinnen, IJszakken, Windkussens, Koortsthermometers, Inhalatie-Apparaten, Medicijnglaasjes, enz.
Brillen en Pince-Nez
volgens voorschrift van HH. Doctoren.
AANLEG en ONDERHOUD van Electrische Schellen en Telefoonleidingen.

GELD VERKRIJGBAAR
ONDER
Solide Borgstelling.
Koningin Emmakade 70.

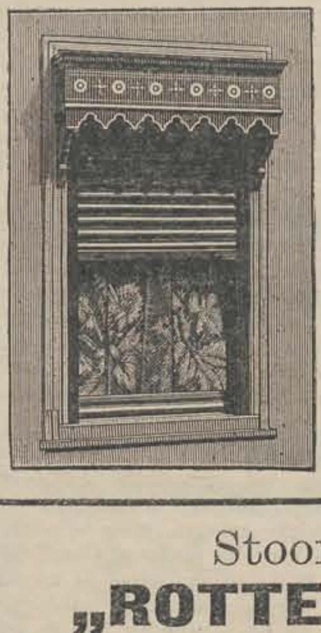
PRESERVATIFS,
bij ons 75 Cent per dozijn.
Prijscouranten van de Nieuwste Artikelen voor Heeren en Dames gratis. *„Sanitas"*, van Hogendorpstraat 5, Den Haag. Telephoon Interc. 1026.

PIERRE VOS,
Cuisinier, v. Galenstraat 30.
Diners in alle prijzen.

Teeken- & Schilderlessen
IN
Olieverf, Pastel en Aquarel
DOOR
Mej. CLASINE NEUMAN
Verlengde Suezkade 136.
Eigen atelier voor leerlingen.
SPREEKUUR:
MAANDAG en DONDERDAG van 1—5.

den Haag
Pension Koninginnegracht 47
geopend geheele jaar.
H. W. G. ROOSEBOOM.

Nice
Pension Hollandaise
VILLA NINE.
Avenue Auber
geopend NOVEMBER—JUNI.
H. W. G. Rooseboom—H. E. van Blommestein.

HEINEKEN's
(Oudste) Glazenwasscherij
Stoom Jaloezieën- en Rolluikenfabriek.
Driehoekjes 3, voorh. Wagenstraat 39a, Den Haag.
Telefoonnummer 2478.
Amsterdam, v. d. Helststraat 1.
Utrecht, Potterstraat 20.
Hilversum. Arnhem. Nijmegen.

Stoomvaart-Maatschappij
„ROTTERDAMSCHE LLOYD"
Maildienst tusschen Rotterdam en Nederlandsch-Indië
in verbinding met de diensten der
Koninklijke Paketvaart-Maatschappij

	van Rotterdam. 1905	van Marseille. 1905	te Port-Said. 1905	te Padang. 1905	te Batavia 1905
Salak	15 April	27 April	2 Mei	21 Mei	23 Mei
Oengaran	29 „	11 Mei	16 „	4 Juni	6 Juni
Ardjoeno	13 Mei	25 „	30 „	18 „	20 „
Goentoer †	27 „	8 Juni	13 Juni	2 Juli	4 Juli
Merapi	10 Juni	22 „	27 „	16 „	18 „
Ophir †	24 „	6 Juli	11 Juli	30 „	1 Aug.
Lawoe	8 Juli	20 „	25 „	13 Aug.	15 „
Sindoro †	22 „	3 Aug	8 Aug.	27 „	29 „

† 1e klasse midscheeps. 2e klasse in de campagne.
De Hoofd-Agenten: **Ruys & Co.,** *Rotterdam.*
De Agenten: **Eijkensluyters & Tromp,** Anna Paulownastraat 11, *'s-Hage*

INTEEKENBILJET.

De ondergeteekende
wonende te wenscht
donateur-trice / lid te worden der Vereeniging **„Oost en West"**
tegen een jaarlijksche contributie van *f*
den 190
Straat of gracht: Handteekening:

De 's-Gravenhaagsche Boek- en Handelsdrukkerij voorheen Gebr. Giunta d'Albani.